

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

Markéta Čermáková

Hodnoty, vzory a ideály mládeže

Values, models and ideals of the youth

Praha 2010

vedoucí práce: Doc. PhDr. Jaroslav Kořa

„Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu bakalářské práce Doc. PhDr. Jaroslavu Koťovi, za podporu a trpělivost při jejím zpracování.“

„Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci zpracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných informačních zdrojů.“

V Praze 24.6.2010

.....

Anotace: Markéta Čermáková: Hodnoty, vzory a ideály mládeže. Bakalářská práce. Praha: FF UK v Praze, Katedra pedagogiky, 2010, 59 stran. Cílem této práce je popsat souvislosti týkající se vlivu rodiny, prostředí, médií a společnosti na hodnoty, vzory a ideály mládeže.

Annotation: Markéta Čermáková: Values, models and ideals of the youth. Bachelor thesis. Prague: Faculty of Arts, Charles University in Prague, Department of Education, 2010, 59 pages. The aim of this bachelor thesis is to describe the circumstances of the impact of family, environment, media and society at values, models and ideals of youth.

Klíčová slova: autorita, hodnota, chování, individualita, jedinec, média, mládež, pohodlnost, pozornost, prostředí, rodina, socializace, výchova, vzor

Key words: authority, value, behavior, individuality, individual, media, young, comfort, attention, environment, family, socialization, education, model

OBSAH

ÚVOD	7
1 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ HODNOTY, VZORY A IDEÁLY MLÁDEŽE	8
1.1 Hodnoty	8
1.2 Vzor a ideál.....	9
1.3 Socializace osobnosti do společnosti.....	9
1.4 Vliv rodiny	10
2 CHARAKTERISTIKA VYBRANÝCH OBDOBÍ LIDSKÉHO ŽIVOTA	12
2.1 Předškolní období	12
2.2 Mladší školní věk	13
2.3 Období dospívání	14
3 KONTROVERZNÍ VZORY, HODNOTY A IDEÁLY	17
3.1 Hrdinové z reality show.....	17
3.2 Neonacismus	18
3.3 Hnutí skinheads	19
3.4 Víra ve věštce	20
3.5 Drogově závislý	22
3.6 Bezdomovec	24
3.7 Samota	24
4 DOPAD POSTMODERNÍ DOBY NA HODNOTY, VZORY A IDEÁLY	26
4.1 Problémy postmoderní doby	26
5 MÉDIA A JEJICH VLIV NA MLÁDEŽ	30
5.1 Média obecně	30
5.2 Struktura médií	30
5.3 Vztah uživatele a média.....	32
5.4 Mládež a média	33
6 VLIV VÝCHOVY	35
6.1 Výchova	35
6.2 Potřeba autority	37
7 EMPIRICKÁ ČÁST PRÁCE	39
7.1 Stanovení výzkumné hypotézy	39
7.2 Dotazník – stanovení cílů a otázek výzkumné sondy.....	40

7.3	Rozhovor – stanovení cílů a otázek výzkumné sondy	45
7.4	Shrnutí výsledků výzkumné sondy.....	51
7.5	Vyhodnocení hypotézy.....	51
ZÁVĚR		52
SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH DROJŮ		54
PŘÍLOHA: Dotazník: Hodnoty, vzory a ideály mládeže		58

ÚVOD

Tato práce podává základní informace o hodnotách, vzorech a ideálech mládeže.

V první kapitole jsem zaměřila na faktory ovlivňující hodnoty, vzory a ideály mládeže. Pojednávána jsem v ní o vlivu rodiny, důležitosti socializace do společnosti. Je zaměřena na vliv prostředí a formování vlastního „Já“.

Ve druhé kapitole jsem se zabývala vzory a ideály mládeže, kde vznikají tyto hodnoty a kdo je v určitém období nejvíce ovlivňuje. Charakterizovala jsem zde vybraná období lidského života od předškolního věku, do období dospívání neboli věku mládeže.

Třetí kapitola je zaměřena na kontroverzní hodnoty, vzory a ideály mládeže. Pojednává o vzorech, které jsou z obecného hlediska vnímány negativně. Stručně zde charakterizují některé z nich: vzory z pořadů reality show, neonacismus, hnutí skinheads, vliv věštců v dnešním světě, drogově závislé, bezdomovce a samotu.

Ve čtvrté kapitole jsem se věnovala postmoderní době a jejímu dopadu na vzory, hodnoty a ideály. Charakterizovala jsem zde postmoderní dobu z obecného hlediska. Dále problémy postmoderní doby, které vedou k ústupu individuality, popírání základních lidských hodnot, popírání role pohlaví, velkou důvěru v techniku, ztrátě váhy školství nebo k pohodlnosti.

V páté kapitole jsem se věnovala vlivu médií na mládež. Charakterizovala jsem zde média z obecného hlediska, dále strukturu médií, kde jsem se zaměřila na televizní zákulisí nebo určování důležitosti informací médii. Popisovala jsem zde také vztah uživatele a média a vliv médií na mládež.

V šesté kapitola jsem psala o možnostech výchovy a jejím vlivu na utváření hodnot. Také jsem se zabývala potřebou autoritou z obecného hlediska a její potřebou ve výchovném procesu.

V závěrečné sedmé a osmé kapitole praktické části práce se věnuji malé výzkumné sondě, provedeném na Pedagogickém lyceu v Berouně, u studentů prvního až čtvrtého ročníku. Srovnávám zde výsledky, jejich možnou shodu či rozpory z části dotazníkové a z rozhovorů.

1 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ HODNOTY, VZORY A IDEÁLY MLÁDEŽE

Slovo hodnota, vzor, ideál patří mezi frekventovaný pojem našeho slovníku i písemného projevu. Každý předpokládá, že těmto pojmům rozumí. V této kapitole jsem předložila několik významů těchto pojmů.

1.1 Hodnoty

Pojem hodnota má širší význam. Vyskytuje se a prolíná mnoho oborů, například v matematice, technice, potravinářství, ekonomii. V této práci jsem se hodnotami zabývala z hlediska společenských věd.

Podle Jiřího Pelikána je tento pojem chápán jako význam, který připisujeme nějakému chování nebo věci, na základě toho, že může uspokojit naše vlastní potřeby. Hodnoty nevznikají a nepůsobí v běžném procesu, ale teprve v reflexi. Když mám určitý odstup od dané situace. Hodnota je pro nás to, co považujeme ve svém životě za významné.¹

Libor Prudký tvrdí, že hodnoty jsou v naší společnosti chápány jako normativní kategorie a je s nimi spojeno vždy nějaké hodnocení, posuzování toho, co je dobré a co je špatné, co je morální a nemorální.

Během života se naše stupnice hodnot mění. Samozřejmě existují hodnoty, které jsou rozhodující (rodina, víra, zdraví), ale někdy se mohou upravit. Jde o to pochopit a poznat, jaké jsou hodnoty ve společnosti, ve skupině, v instituci, u jedince, v dané kultuře. Snažit se poznat pořadí takových hodnot, protože co je mezi přijatými hodnotami nejdůležitější, je také jedním z nejdůležitějších motivačních zdrojů ke spokojenosti či nespokojenosti, soudržnosti nebo napětí, sociálního vylučování a odmítání jedince, skupiny. Především je ale důležité poznat hodnotové preference, struktury a orientace proto, abychom se v sobě, společnosti, sociální skupině byli schopni vyznat. Bez poznání a pochopení hodnot vyznávaných danou skupinou, kulturou, osobností, společenstvím nejsme schopni

---

¹ PELIKÁN, Jiří. *Hledání těžiště výchovy*. Praha : Karolinum, 2007, s. 20.

pochopit chování a usilování těchto sociálních jednotek a ztrácíme se ve světě, který nás obklopuje.²

1.2 Vzor a ideál

Pojem vzor a ideál se prolínají ve svém významu a běžném vyjadřování. Může se jednat o model chování, jedince, sociální skupinu, která je pro daný subjekt něčím výjimečná a on se s ní chce ztotožnit. Na ideál a vzor se díváme převážně z jedné stránky, buď kladné či záporné. Záleží na jedinci nebo skupině, kterou část vlastností si vybere a kterou naopak potlačí. Pokud se bude jednat o dobré vlastnosti, záporným vlastnostem nebude připisován příliš velký zřetel, samozřejmě to bude platit i naopak.

1.3 Socializace osobnosti do společnosti

Socializace osobnosti se dá podle Zdeňka Heluse definovat jako proces utváření a vývoje člověka, na kterého působí různé sociální vlivy a on, se s těmito vlivy nějak vyrovnává, podléhá jim nebo je přetváří a zvládá je. Jedná se o proces vrůstání člověka do společnosti. Jedinec se začleňuje do mezilidských vztahů, především do těch, ve kterých má své místo, uplatnění, postavení. Zapojuje se do společných činností, kde vedle svých osobních cílů realizuje i cíle společné. Integruje se do společensko-kulturních poměrů, kde respektuje a sdílí společné hodnoty, zásady chování a určité zvyklosti.

Socializace zásadním způsobem ovlivňuje určité oblasti psychiky a chování jedince, působí na jeho vlastnosti, ovlivňuje jeho sebepojetí a seberealizaci.³

Podle Radomíra Havlíka je potřeba vidět osobnost jedince vždy z hlediska působení vnitřních vlivů a vnějších vlivů. Jedná se o procesy biologické, psychologické a sociální. V těchto procesech je jedinec ovlivněn přírodním, sociálním a kulturním prostředím, ale jedinec sám toto prostředí také ovlivňuje. „Objektivní svět“, tedy to, co nás obklopuje, neovlivňuje chování a utváření osobnosti přímo, ale jedincem přetvořený a vnitřně zpracovaný „jeho svět“. Ač je

---

² PRUDKÝ, Libor. *Hodnoty a normy v české společnosti : Stav a vývoj v posledních letech*. Brno : Akademické nakladatelství CERM, 2004, s. 8.

³ HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha : Grada, 2007, s. 71.

každý z nás neopakovatelnou bytostí, je také součástí procesů, které probíhají v daném prostředí. To umožňuje možnost předvídatelnosti chování a díky tomu je život společnosti a ve společnosti vůbec možný. Zprostředkujícím nástrojem mezi jedincem a společností je socializační proces.⁴

Radomír Havlík tvrdí, že socializace je procesem, který každého jedince propojuje se společností. Jedinec se mění z „tvora biologického“ na člověka, neboli bytost kulturní a sociální směřující své chování k společensky přijatým hodnotám.⁵

Podle Radomíra Havlíka nejranější socializace neboli „primární socializace“ nastává v rodině. Dítě si zde vštěpuje základní návyky a pravidla. Primární socializace je proces utváření vlastního „Já“ jako vědomí vlastní identity odlišné od identity druhých. V raném věku dítě nechápe rozdíly mezi pojmy „já“ a „ty“. Asi až od dvou let začíná chápat, že druzí mají rozdílné potřeby od jeho vlastních. Už vidí v pojmech rozdíl.⁶

Člověk ovšem „zraje“ neboli se socializuje během celého svého života. Sociálním zráním rozumí Radomír Havlík přebírání rolí (a s nimi spjatých hodnot a norem) odpovídajících věku a pohlaví, ale i „zapomínání“ rolí, které už neplní v daném věku svoji funkčnost.⁷

1.4 Vliv rodiny

Rodina je jednou ze základních složek společnosti a je zcela základní ve vytváření předpokladů rozvoje osobnosti v socializačním procesu. Rodina je primární skupinou, ve které se od narození formuje osobnost dítěte. V rodině prožíváme i všechny fáze našeho života. Dříve existovaly několika generační rodiny, ale v dnešní době se stále více tyto typy rodiny vytrácejí. Bylo běžným pravidlem, že děti byly vychovávány příslušníky rodiny z různých generací, kteří měli právě tak různorodý vliv na utváření hodnot vychovávaného jedince.

---

⁴ HAVLÍK, Radomír ; KOŤA, Jaroslav. *Sociologie výchovy a školy*. Praha : Portál, 2002, s. 43.

⁵ Totéž, s. 44.

⁶ Totéž, s. 44.

⁷ Totéž, s. 45.

V této podkapitole jsou uvedeny určité příklady rodinného života podle Radomíra Havlíka:

- Rodina orientační

Jedná se o rodinu výchozí. V této fázi rodiny je jedinec objektem výchovy. Většinou s touto fází zůstává po celý život v kontaktu, protože se později stará o své staré rodiče.

- Rodina reprodukční

Pro tuto fázi je typické rodičovství. Jedná se o tzv. „nukleární rodinu“, kterou tvoří dvougenerační jádro (rodiče a děti). Tato forma rodiny je v dnešní době velmi rozšířená, neboť děti odcházejí od rodičů a zakládají vlastní rodinu a domácnost.

- Rodina širší

Tento typ rodiny zahrnuje širší pojetí rodiny, tedy prarodiče, sourozence a další příbuzné. V dnešní době není tento typ rodiny příliš běžný, zachovává si svoji funkci hlavně na vesnicích a menších obcích, případně v kritických životních situacích. Vliv širšího okruhu rodiny závisí na vztazích v rodině a četnosti společných setkání.

Rodina je skupina a zároveň i instituce, neboť v ní dochází k reprodukci společenských hodnot a norem, zastává určitou ekonomickou funkci, neboť každá rodina nějakým způsobem hospodaří.

Poznatky o životní úrovni rodin, možnostech osobního a profesního růstu členů, jejich kulturní úrovni, jejich problémech vypovídá i o poměrech ve společnosti.⁸

---

⁸ HAVLÍK, Radomír ; KOŤA, Jaroslav. *Sociologie výchovy a školy*. Praha : Portál, 2002, s. 67 – 68.

2 CHARAKTERISTIKA VYBRANÝCH OBDOBÍ LIDSKÉHO ŽIVOTA

V každém životním období, kterým procházíme během let, nás někdo ovlivňuje a někdo, či něco na nás působí. V útlém dětství jde hlavně o členy nejbližší rodiny a příbuzné. Později se ve škole nebo jiném zájmovém kolektivu objevují vrstevníci a další osoby, se kterými přicházíme určitým způsobem do kontaktu a to na nás má dopad kladný či záporný. Stále více času tráví člověk v působení médií, která ho samozřejmě také silně ovlivňují.

Tato kapitola poskytuje náhled na jednotlivá období lidského života s obecnými specifiky, které faktory ovlivňují naše hodnoty.

2.1 Předškolní období

Josef Langmeier a Dana Krejčířová tento věk označují, v širším pojetí smyslu, za období od narození dítěte až po jeho vstup do školy. Prakticky to má význam pro plánování sociálních a výchovných opatření před vstupem do školy. Předškolní období je věkem mateřské školy, ale mnoho dětí do školky nechodí a rodinná výchova stále zůstává základem. Motorický vývoj se v tomto období stále zdokonaluje, řeč se zlepšuje, což dovoluje i růstu poznatků o sobě a světě kolem, například dítě v tomto věku využívá řeč k regulaci svého chování – v podstatě se jedná o vnitřní řeč.⁹ Podle Josefa Langmeiera v tomto věku dítě vyrůstá z rámce rodiny, přestává mu stačit domov a nachází nové vztahy k dějům odehrávajícím se mimo důvěrné rodinné prostředí. Inteligence se v tomto období dostává z úrovně předpojmové (symbolické) na vyšší úroveň názorového (intuitivního) myšlení.

Rodina je v předškolním období nejvýznamnějším prostředím, které zajišťuje socializaci dítěte. Vyvíjí se zde sociální reaktivita, kdy dítě diferencuje vztah k bližším lidem nebo k neznámým. Vytváří se sociální kontrola a hodnotová orientace, které si jedinec postupně osvojuje na základě příkazů a zákazů udělovaných dospělými, které přijímá za své vlastní. To pak jeho chování usměrňuje do mezí, které jsou dány společností, ve které vyrůstá. Příkladem

---

⁹ LANGMEIER, Josef; KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie : 2., aktualizované vydání*. Praha : Grada, 2006, s. 87.

selhání tohoto procesu mohou být mladiství delikventi nebo lidé s asociální poruchou osobnosti (etické hodnoty naprosto ignorují). Příkazy udělovány dříve jen zvnějšku jsou nyní zvnitřněny a přijaty za normu chování, dítě se ztotožní (identifikuje) s vnějším „hlídačem“ a nosí ho stále v sobě i v době, kdy není osobně přítomen. Zažívá pocity viny, zvyšuje se schopnost seberegulace. Dále se v této době vyvíjí diferenciací pohlaví. Rodiče většinou více stimulují herní interakci dítěte stejného pohlaví.

Děti v tomto období mají za vzory převážně své rodiče nebo lidi z nejbližšího okolí, které s nimi přicházejí nejvíce do styku.¹⁰

2.2 Mladší školní věk

Jako mladší školní období označuje Josef Langmeier s Danou Krejčířovou dobu, kdy dítě vstupuje do školy, jedná se o věk od 6, 7 let do 11, 12let. Někteří autoři uvádějí pouze školní věk, ale povinná školní docházka trvá i v období puberty.

V období mladšího školního věku se začínají objevovat první známky pohlavního dospívání s průvodními psychickými projevy. Při pohledu na tuto životní etapu se může zdát, že je toto období nezajímavé a s dítětem se toho tolik neděje. Změny se nezdají tolik převratné, jako byly v útlém a předškolním věku, ani nejsou tak bouřlivé, jako v období dospívání. Psychoanalýza tento věk označila jako období latentní, kdy je ukončena jedna část psychického a biologického vývoje a další změny se objeví až v období puberty.¹¹ Josef Langmeier se domnívá, že toto období můžeme označit jako věk střízlivého realismu, neboli dítě je zaměřeno na to co je a jak to je. V době mladšího školního věku má na dítě markantní vliv škola. Ostatně tráví zde nyní většinu svého času. Dítě se snaží pochopit okolní svět a věci v něm tak, jak doopravdy jsou. Hodně se zajímá o knihy, které ho poučují o věcech, lidech, zemích, historii. Z toho můžeme pozorovat, že dává přednost realistickým informacím, kresbám, příběhům, encyklopediím.

---

¹⁰ LANGMEIER, Josef; KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie : 2., aktualizované vydání*. Praha : Grada, 2006, s. 99 – 102.

¹¹ Totéž, s. 117.

Školákův realismus je závislý na tom, co mu autority (rodiče, učitel, knihy, média) prozradí. Tato fáze se nazývá „naivním realismem“. Později je dítě kritičtější a jeho přístup je „kriticky realistický“, čímž se ohlašuje blízkost dospívání. Tyto dvě fáze byly pojmenovány a popsány ve dvacátých letech 20. stol., ale nejsou všeobecně přijímány.

V této době nachází své vzory v rodičích, učitelích, knihách nebo v televizních pořadech. Proto by měli mít rodiče přehled o tom, co jejich dítě v médiích sleduje. Zpočátku je přístup dítěte naivní a přijímá informace od autorit kolem sebe, později se stává kritičtější, čímž se ohlašuje blížící se období dospívání. Ve vrstevnické skupině se dítě učí lepšímu porozumění různým názorům, přáním a potřebám různých lidí. Schopnost seberegulace a sebeovládání stále narůstá. Je to pro jedince důležité, neboť seberegulace ovlivňuje i přijetí skupinou.¹²

2.3 Období dospívání

Josef Langmeier a Dana Krejčířová tvrdí, že období dospívání lze vymezit velmi široce. Pro jeho dolní hranici uvádí věk 11-12let a horní hranici přibližně 20-22 let. Je ovšem velký rozdíl mezi dvanáctiletým „téměř ještě dítětem“ a dvacetiletým „už téměř dospělým“. Z biologického hlediska se jedná o životní úsek ohraničený z jedné strany pohlavním zráním, počátky tělesného růstu a z druhé stránky dovršením pohlavní zralosti a dokončením tělesného růstu člověka. Současně ovšem probíhá mnoho významných psychických změn.

Dochází k novému sociálnímu zařazení jedince do společnosti a jeho vlastní sebepojetí. Změny tělesné, psychické a sociální probíhají souběžně a navzájem závisle. Mladý člověk na sobě samém pozoruje změny, ale pozoruje také změny v přístupu chování ze strany rodičů. Na to může reagovat úzkostí, nejistotou nebo touhou po dospělejším postavení v rodině. Tyto změny by se daly z obecného hlediska označit za pubertální.

---

¹²LANGMEIER, Josef; KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie : 2., aktualizované vydání*. Praha : Grada, 2006 , s. 118.

Celé toto období bývá ještě členěno:

- Období pubescence

Jedná se o fázi přibližně od 11 do 15 let. Objevují se první sekundární znaky. Jedinec nemění prostředí školy, jediný zlom by mohl nastat v přechodu z prvního na druhý stupeň základní školy.

- Období adolescence

Biologický vývoj pokračuje, jedná se o věkové rozmezí od 15 do 22 let. Mění se postavení jedince ve společnosti. Změna školního prostředí ze základní školy na střední školu nebo do učebního poměru. Začínají vznikat častější a hlubší citové a erotické vztahy. Tato skupina bývá označována jako dorost, mladiství, **mládež**. A právě touto skupinou se ve své práci dále zabývám.

Z hlediska psychologické charakteristiky se období dospívání, tedy mládeže, zpočátku projevuje nápadnými změnami nálad, negativním rozladěním, impulzivním chováním, nestálostí a nepředvídatelností v jednání, obtížemi při koncentraci. Časté jsou v tomto období výkyvy ve škole, kdy je na žáka kladen větší důraz, ale mládež „utíká“ do svého vnitřního světa, který je tím více odvádí od reality. Později dochází ke zklidnění, nalezení nových hodnot a optimističtější postoje vůči světu.

Dále se v tomto období jedinec snaží osamostatnit a „odtrhnout“ od rodiny, ke které ho do té doby pojily silné vazby. Čím lepší jsou vztahy v rodině, tím lépe se dítě osamostatňuje a hledá sám sebe, což je nutné pro osobní zrání. Toto období není snadné, pokud rodiče nejsou příliš chápaví a snaží se o to, aby dítě neztratili. Dítě často přehání rozdíly mezi svými názory, hodnotami, zájmy proti názorům rodičů. Hledají nové vzory, ke kterým se až nekriticky přiklání. Další se uzavírají vůči vrstevníkům, odmítají životní styl, který vedou jejich spolužáci, zavrhnou jejich módu, hudbu, tanec.¹³ Podle Dany Krejčířové se může u predisponovaných jedinců způsob obrany vyhrotit ke vzniku otevřené patologie.

---

¹³ LANGMEIER, Josef; KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie : 2., aktualizované vydání*. Praha : Grada, 2006, s. 143.

Rodiče i přesto zůstávají pro mládež zdrojem opory v případě problémů. Mění se spíše jen vnější způsoby chování, ale morální postoje a hodnoty zůstávají, jak byly přijímány z rodiny.¹⁴

Jiří Pelikán konstatuje, že pubescenti i adolescenti jsou velmi vnímaví k hodnocení ze strany vyučujících nebo jiných autorit ve svém okolí. Potvrzují to jeho výzkumy. Mládež oceňuje nejvíce smysl pro spravedlnost. Ve škole studenti často srovnávají hodnocení učitele vůči vlastní osobě a ostatních spolužáků. Subjektivita ze strany učitele je studenty posuzována velmi citlivě.¹⁵

---

¹⁴ LANGMEIER, Josef; KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie : 2., aktualizované vydání*. Praha : Grada, 2006, s. 153.

¹⁵ PELIKÁN, Jiří. *Hledání těžiště výchovy*. Praha : Karolinum, 2007, s. 51.

3 KONTROVERZNÍ VZORY, HODNOTY A IDEÁLY

V této kapitole popisují skupiny a hnutí, která jsou obecně společností chápány negativně. I přesto, že tomu tak je, mají mnoho stoupců a jejich vliv, i v naší společnosti, má spíše vzestupnou tendenci.

Jeden z možných vlivů může být i fakt, že dnes se klade důraz na individualitu, být sám o sobě schopný, vše zvládnout sám bez spolupráce, být silnější a „lepší“ než ostatní a člověk v podstatě nikam nepatří. Určité skupiny v naší společnosti poskytnou jedinci pocit, že někam patří a je členem „něčeho vyššího“, než je on sám, popřípadě, že se účastní výjimečné chvíle. Dnešní svět je spíše nastaven, jako fungování určitého koloběhu bez pravidel, která člověku samozřejmě chybí. Tato hnutí jedinci umí poskytnou pravidla chování a vnějšího výrazu, aby byl schopen se identifikovat se stoupcem nejen z blízkého okolí. V podstatě dávají jedinci jakousi jistotu, že někam patří a „bojuje“ za společnou myšlenku. Jde o jedince, kteří mají potřebu být někým vedeni a plnit „rozkazy“.

Z těchto skupin jsem vybrala pouze několik nejznámějších, které mají nejvíce stoupců po celém světě. Jejich principy ale fungují stejně v malých skupinách a sektách.

3.1 Hrdinové z reality show

Ve velmi obecném smyslu lze říci, že reality show jsou televizní formáty, které zaznamenávají příběhy skutečného života v předem daných a nastavených podmínkách.

Je otázkou, kolik může kamera ze skutečnosti zachytit. Jde přece o zaznamenávání života vybraných lidí v televizi, v předem nastavených podmínkách, většinou se soutěžními prvky. Lidé jsou natáčeni v soukromí, v prostoru, který jim na nějaký čas soukromí nahrazuje, při činnostech, které za normálních okolností nikdo jiný nevidí.

Podle tvrzení Jana Cimického je formát reality show stylizovaným žánrem, protože ukazuje divákovi každodenní život jiných lidí v „reálných“ podmínkách a

vytváří zdání, že divák je u něčeho velmi osobního, že sám prožívá příběh svých „hrdinů“ – vzorů.

Tyto vzory však nejsou výjimečnější než divák, který se na ně dívá. Jsou stejní, jako člověk, který je sleduje a dávají mu „iluzi“ možnosti, že i on sám se může stát „slavným“ a zajímavým pro své okolí. Zvláštní je, že svoji výjimečnost ničím neprokazují, pouze splní úkol, který je zadán pořadatelem. V dnešní době se úkoly v reality show a v podstatě i samotná reality show, stupňují. Jsou agresivnější, více za hranicemi normálu – to vyvolává právě onen pocit výlučnosti.¹⁶

3.2 Neonacismus

Podle Vratislava Čapka neonacismem nazýváme ideologické hnutí, které vyšlo z myšlenek nacismu (zkratka nacionálního socialismu). Nacismus vznikl v Německu v roce 1920. Cíle nacionálního socialismu konkretizoval Adolf Hitler v knize *Mein Kampf* (můj boj), kterou mu editoroval Rudolf Hess.

V letech 1933 – 1945 se ideologie nacionálního socialismu začala naplno uplatňovat prostřednictvím strany NSDAP (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei = Národně socialistická německá strana dělníků, v čele s Adolfem Hitlerem od r. 1920). Rozdíl mezi neonacismem a nacismem je v silné orientaci na nadřazenost „bílé“ rasy oproti nadřazenosti germánské rasy.

Neonacisté obrací svoji agresi nejvíce proti Romům, komunistům, multikulturním obyvatelům a Židům. Neonacisté také jako nacisté (v dobách svého fungování), viní tyto skupiny obyvatel z problémů společnosti. Neonacistický program bývá populisticky laděný, aby přitáhl co nejvíce příznivců a problémy, které se objevují ve společnosti svalují na multikulturní menšiny, popřípadě sociální přístup státu vůči Romům a chtějí nastolit radikální řešení, která se ovšem neslučují s demokracií. Největším propagátorem neonacismu u nás je hnutí skinheads, Dělnická strana (již zrušená), Hnutí bílé rasy, a další malé spolky.¹⁷

---

¹⁶ ROHÁL, Robert; TYCHTL, Petr. *To každopádně! : Realita, nebo show?*. Praha : Nakladatelství XYZ, 2005, s. 11.

¹⁷ ČAPEK, Vratislav; PÁTEK, Jaroslav; ZWETTLER, Otto. *Světové dějiny 2 : Dějiny lidských civilizací od poloviny 17. století po současnost*. Praha : Fortuna, 1991, s. 162.

3.3 Hnutí skinheads

Podle Jana Charváta, který se touto problematikou zabývá, toto hnutí vzniklo koncem 60. let v Anglii. V počátku svého vzniku stoupenci chodili v oblecích a dokonale upraveni, oproti tomu například brali drogy, poslouchali soulovou hudbu a žili nevázaným životem. Tyto skupiny ale rychle zanikly, aby se později opět objevila v nové, drsnější podobě, který přetrvává dodnes. Jejich zjev se stylizuje na pracovní boty vojenského stylu, pracovní boty, košile, džíny a velmi krátký sestřih vlasů.

Skinheads se od neonacistů liší tím, že nerepresentují (už od svých počátků) žádné politické hnutí, spíše myšlenku a názor. Z dob počátků skinheads se jednalo převážně o dělnickou mládež, která prezentovala hrdost na svůj dělnický původ, určitý druh patriotismu a dalo by se říci i puritánstvím ve svém chování – vysoká konzumace piva, záliba ve fotbale a boxu, kde prováděli výtržnosti.

Vyjadřovali určitý odpor oproti Hippie, kteří prezentovali naprostý opak názorů na společnost (otevřenost, dlouhé vlasy prezentující volnost a lásku).

V 80. letech se hnutí skinheads dostává do Evropy, kde má své stoupence, ale největší rozmach zažívá po změně režimu. Na konci 80. let se hnutí šíří do Ameriky, kde se napojuje na tradiční americké rasové hnutí Ku – Klux - Klan.

V České republice se prosazuje počátkem 90. let z německé části Evropy. Hlavními představiteli hnutí skinheads je hudební skupina Orlík, která vydává několik alb a popularizuje toto hnutí mezi širší okruh mládeže. Toto hnutí je u nás ovšem silně rasistické, zaměřené proti menšinám, cizincům a Romům, které se demokratická společnost snaží integrovat.

Ultrapracovnické křídlo skinheads v naší republice zaznamenává stálý příliv sympatizantů z řad mládeže, ale výjimkou dnes nejsou ani žáci základních škol. Z hlediska sociálního založení tohoto hnutí dominují sympatizanti převážně z dělnických profesí a nezaměstnaní (jedná se o věkově starší členy), učni a středoškoláci. Vysokoškoláků je v hnutí skinheads minimum.

V tomto hnutí převládají převážně muži, ale ženy se objevují též. Nenazývají se ovšem skinheads, ale renees.¹⁸

---

¹⁸ CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha : Portál, 2007, s. 124 – 129.

Jak bylo již popisováno, toto hnutí má určitá svá pravidla a normy, podle kterých se řídí. Když už je nový člen přijat, pocítí výlučnost a dosaženou touhu „někam“ patřit. Pro dnešní svět, kde prakticky žádná trvalá pravidla nefungují, je hnutí místem, kde tomu tak není. Jedinec má stanoven řád a funguje určitá hierarchie ve skupině. To vše mu dává pocit jistoty.

3.4 Víra ve věštce

Obecně dnes lidé velmi často vkládají svou víru do rukou věštců a spiritistů. Jedná se o jev, který se neprojevuje pouze u nás v České republice, ale obecně po celém světě.

Jedná se o fakt, kdy lidé hledají únik a řešení svých problému u někoho, kdo pro ně představuje autoritu „něčeho vyššího“. V dnešní ateistické společnosti, kdy Bůh ztratil svůj význam, člověk hledá bod, o který by se mohl opřít a vyrovnal se tak se svými strastmi a problémy. Když je vše v pořádku a jedince nic netrápí, nemá ani potřebu přemýšlet nad hodnotami, důležitostmi zdraví, lásky a přátel v životě. Někdy ovšem přijdou chvíle, kdy problémy nastanou. Člověk v sobě přehodnocuje podstatné a nedůležité věci. V takových situacích se mu nabízí pomoc věštce.

Velmi oblíbené, jak již mezi mládeží tak z obecného hlediska, je návštěva kartáře. Při různých rozhovorech, které jsem s mladými lidmi vedla mi bylo zodpovězeno, že téměř všichni člověka, který „umí“ číst v kartách, navštívili. Tvrdili mi, že nezáleželo na to, jestli vize, kterou jim kartář nebo kartářka poskytli, byla špatná nebo dobrá. Důležité pro ně bylo, že již věděli, co se stane. Měli onu jistotu, kterou v danou chvíli potřebovali.

Lidé se na kartáře obrací právě ve chvílích „neštěstí“ a zmatenosti z nastalé situace.

Toto celé mne opět jen utvrdilo v tom, že člověk celý život hledá pevné jistoty a hodnoty, které mu pomohou „přežít“ v dnešním světě, zaměřeném převážně na výkon v oblasti lidských zdrojů. Je tu ovšem i riziko, že jedinec může ztratit víru ve vlastní schopnosti. Ztrácí se pak v problémech a upadá do beznaděje.

3.4.1 Věštec

Podle Tomáše Vítka je věštec osobou, která je schopna vidět a předpovídat budoucnost ze snů, karet, přírodních úkazů a různých znamení.

Věštci byli soukromně vydělávající občané, kteří se spíše nespolečují. Často nepobývali na jednom místě, ale někteří prožívají svůj život na jednom místě – jedná se o rodovou záležitost. Někteří za svou práci pobírali nemalou mzdu.

Praktiky, které věštec využívá, se nazývají mantiky (výraz pochází z řečtiny). Tyto mantiky se rozlišují podle toho, který nástroj k věštění věštec používá. Uvádím zde pouze příklad obecně nejznámějších mantik:

- Astrologie

Jedná se o zpracování a sestavení horoskopu na základě postavení planet.

- Chiromantie

Jedná se o věštění z postavení a délky čas na dlani ruky.

- Kartomantie

Zabývá se věštěním z karet tarotových. Dnes už se ovšem k věštění používají i další druhy karet.

- Krystalomantie

Zabývá se věštěním z křišťálové koule.

- Nekromantie

Používá k věštění budoucnosti vyvolávání duchů zemřelých.

- Oneiromantie

K věštění budoucnosti používá výklad snů.¹⁹

---

¹⁹ VÍTEK, Tomáš; STARÝ, Jiří; ANTALÍK, Dalibor. *Věštění a prorokování v archaických kulturách*. Praha : Hermann a synové, 2006, s. 127 – 162.

3.5 Drogově závislý

Problematika drogové závislosti je stálý problém, který se ve společnosti objevuje, zkoumá a řeší v určitých časových úsecích. Není překvapením, že mládež považuje člověka se závislostí za negativní vzor, neboť nejvíce preventivních programů týkajících se drog, probíhá v období středoškolského studia. Má to ovšem svůj smysl, protože v období dospívání má jedinec největší předpoklady drogové závislosti propadnout.

Karel Nešpor konstatuje, že zde hrají roli různé faktory:

- U jednotlivce

Možným spouštěcím faktorem závislosti může být už první setkání se s drogou, alkoholem nebo tabákem již v mladém věku. Vliv má též dlouhodobá nemoc nebo onemocnění, které nedovoluje jedinci žít plnohodnotným životem. Proto si život ulehčuje právě drogami. Nedostatek dovedností v mezilidských vztazích, které vedou k pocitu vyloučení ze společnosti nebo skupiny. Droga v těchto situacích poskytuje iluzi spokojenosti, komunikace s okolím se pak může jevit jednodušeji. Dále pak slabá schopnost vzdorovat nepříznivému vlivu okolí, životním překážkám. To vše souvisí i s nízkým sebevědomím, které je problémy ještě více snižováno.

- V rodině

Problémy se závislostí se objevují v rodinách, kde nejsou jasně stanovena pravidla ve výchově. Chybí čas na výchovu, dále se objevuje nesoustavná a přehnaná přísnost nebo naopak malá očekávání a podceňování dítěte, což má opět dopad na sebevědomí a sebepojetí dítěte. Vliv mají také konflikty mezi rodiči, sexuální zneužívání potomka.

V takových případech dítěti chybí vzory, které by nacházelo ve své vlastní rodině. Později pak může docházet ke ztížené socializaci, což přináší další problémy a drogy jsou pouze prostředkem úniku do „vlastního“ světa.

- Ve škole

Ve škole mohou problémy s drogami nastat také, ale většinou se nejedná o prvotní spouštěč závislosti. Škola je jen dalším faktorem, který jedince více upozorňuje na jeho vlastní selhání. Problémem je, pokud jsou návykové látky snadno dostupné v okolí školy nebo přímo ve školním prostředí. Škola s problémem drogové závislosti bývá od studentů odcizena. Přístup k žákům jako k individualitě téměř neexistuje, neexistuje návaznost na mimoškolní aktivity a způsoby trávení volného času. Neobjevují se zde pozitivní hodnoty ani vzory, spíše se zvýrazňují „exemplární příklady“ neúspěšných studentů pro výstrahu ostatním. Dalším z faktorů může být stres způsobený přehnanými nároky na učivo, šikanou mezi spolužáky, těžká životní situace přenesena i do prostředí školy. Učitel by měl v takovém případě tyto znaky problému zachytit a věnovat se žákovi individuálně.

- Ve společnosti

Z obecného hlediska se dá říci, že společnost sama o sobě jedince k braním drog nepodněcuje. Záleží hlavně na tom, v jakém prostředí se člověk pohybuje a kdo ho ovlivňuje.

Jedním z největších problémů je nedostatečné pracovní i jiné uplatnění jedince. Jde o to, aby se ve společnosti naskytly možnosti dobrého začlenění člověka, jak v pracovním nebo volném čase.

Dalším z problémů je vzájemné odcizení se. Jedinec může mít pocit, že je na světě na vše sám a bez přátel, které mu mohou poskytnout oporu a pomoc, proto, aby ulehčil sám sobě, obrátí svou pozornost k drogám.

Problémem je dále špatná spolupráce médií, která jsou orientována převážně na extrémní situace ve společnosti a model poctivého, pracovitého, vzdělaného a moudrého člověka jako vzoru pro život vymizel. Proto má jedinec, takto žijící, pocit zmaru a nudy v osobním životě a nahrazuje to např. drogou.

Obecně nelze říci, že by drogovou závislostí trpěla pouze některá ze skupiny obyvatel. Jedná se o komplexní problém, který prostupuje celou škálou společnosti – nezáleží na stupni vzdělání, peněžních příjmech, pracovním postavení ve společnosti.²⁰

3.6 Bezdomevec

Podle Zygmunta Baumana který nazývá bezdomovce tulákem, se postavení bezdomovce obecně v čase mění. Již v 19. století bylo na bezdomovce nahlíženo velmi skepticky. Byla jim vypalována znamení, vsazovali je do vězení, popřípadě museli vykonávat nucené práce. Tyto sankce byly odůvodněny porušením řádu platného v dané společnosti. Tento postoj jde s lidmi bez domova do dnešní doby, jen sankce nejsou tvrdé, jako tomu bylo v minulosti.

Dnešní doba se snaží bezdomovce spíše přehlížet. On totiž nezapadá do „ideálního“ vidění světa, které nám předvádějí převážně média. Je snad běžné, aby v reklamách vystupoval bezdomovec? A nejen to, v rodinách i školách se uvádí příklad bezdomovce jako nejhorší varianta vzoru člověka, který je špinavý, nemá kam jít a jen se přesouvá z místa na místo. I ve škole je často bezdomovec uváděn jako vzor nejhorší možné budoucnosti.

Smutné je, že si člověk neuvědomuje, že mnozí z lidí, kteří končí na ulici bez domova, mohli bydlet a žít ve stejném prostředí, jako my, ale mohli se dostat do problémů, které je dohnali až sem.²¹

3.7 Samota

Samota by se dala vyložit jako „odříznutí se“ nebo uzavření sebe sama od společnosti. Podle Kláry Kaiserové se takový člověk odmítá socializovat a navazovat kontakty s druhými lidmi. Většinou se jedná o dva způsoby samoty:

- Samota dobrovolná

Jedná se o druh samoty, kdy jedinec chce většinou načerpat síly, odpočinout si po náročné situaci (pracovní nasazení, smutná událost

---

²⁰ NEŠPOR, Karel; CSÉMY, Ladislav; PERNICOVÁ, Hana. *Jak předcházet problémům s návykovými látkami na základních a středních školách : Příručka pro pedagogy*. Praha : Sportpropag, 1996, s. 156.

²¹ BAUMAN, Zygmunt. *Úvahy o postmoderní době*. Praha : Sociologické nakladatelství, 2006, s. 46.

v rodině či okruhu přátel, atd.). Většinou se do společnosti vrací po uplynutí krátké doby, aby se opět mohl zapojit do předešlého procesu.

- Samota nedobrovolná

Jedná se o druh samoty, kdy je jedinec společností vyloučen. Může to být například kvůli zdravotním problémům, neschopnosti se socializovat, problémům s lidmi.

Samota není pro jedince škodlivá, ale jen v určité míře. Je třeba si stále udržovat alespoň minimální kontakt s okolím a společností obecně. Dalo by se říci, že samota dovede jedince až k pocitu osamělosti, kdy jedinec sám začne pociťovat potřebu komunikovat. Potom bývá těžké znovu se naučit navazovat kontakt a fungovat v „sociálních rolích“, které nám společnost určuje.

Samotu mohou vyhledávat i lidé, kteří jsou silnými osobnostmi a často jsou v kontaktu s druhými, kteří je kvůli jejich vlastnostem vyhledávají. Silné osobnosti jsou pro člověka vzorem, který mu pomáhá v jeho životě. To je samozřejmě vysilující a pro tyto osobnosti může být samota naplňujícím a inspirujícím faktorem.²²

---

²² KAISEROVÁ, Klára. *Samota jako partner*. Praha : Mladá fronta, 2005, s. 105 – 117.

4 DOPAD POSTMODERNÍ DOBY NA HODNOTY, VZORY A IDEÁLY

V této kapitole jsem se zabývala dnešní dobou, která je několika autory označována za postmoderní. Je možné, že tato dnešní doba je pouze reakcí na vyčerpanost modernity, která ztratila své možnosti a dostala se do krize. V době moderní se předpokládal určitý směr vývoje a populace obecně tento vývoj obdivovala. Ale v době postmoderní je stále co obdivovat.

4.1 Problémy postmoderní doby

Postmoderní doba sebou nese problémy, které jsou společností vnímány, ale není již možné se z daného stavu věcí nějak významněji vymanit. Podle Winfrieda Bauera zde popisuje některé z nich:

- Ústup individuality

Člověk nemůže na světě a v dané společnosti přežít, bez toho aniž by se přizpůsoboval zvykům, tradicím a pravidlům, které jsou stanovena. Jak správně se přizpůbil, se promítá na jeho vnitřním pocitu spokojenosti. Pokud něco tradice, zákony a pravidla zpochybní, jak je tomu v dnešní postmoderní době běžné, jedinec se stává nespokojeným. Tento pocit nespokojení se člověk snaží nahradit něčím jiným. Může to být snaha dosahovat za každou cenu vysokého výkonu, honba za kariérou, potřeba krátkodobých úspěchů, exhibovat, snažit se být neustále v určitém pohybu a „nezastavovat“ se nad „zbytečnostmi“ běžného života, který je považován za nudný.

Člověk se může domnívat, že je individualitou, spíše se častěji stává částí masy, která jde za jmenovanými cíli. Vláda masy se dnes prosazuje ve velkém rozměru. Technika umožnila vznik masového člověka, který je technikou ve své podstatě ovládán. Člověk je podrobován společnému vzoru, který byl určen většinou a svým chováním se mu stále více přizpůsobuje.

- Popírání základních lidských hodnot

Jedinec popírající základní lidské hodnoty (láska, přátelství, rodina, zdraví, apod.) vytváří jakousi prázdnotu a nejistotu. Tato prázdnota po vyšších hodnotách musí být něčím nahrazena, jinak by jedinec nemohl přežít v dnešním světě, většinou se jedná o „pseudohodnoty“, které mu dávají opět jistotu. V takovém případě jde o snahu po úspěchu, shromažďování materiálních hodnot, které se mění v cíl úsilí jedince. Úspěch se může změnit až v drogu, jehož dosahování zajišťuje jistotu. To vše nahrazuje hodnoty duchovní.

Tradice již neplatí ve smyslu, jako tomu bylo dříve, neboť svět nebyl tolik dynamický, jako dnes.²³

- Popření role pohlaví

Winfried Bauer konstatuje, že dnešní mládež nemá ve své podstatě vzory. Ztotožňuje se s ideály, které jim jsou předloženy převážně médii. Již se potírají rozdíly mezi pohlavími, protože se všichni vzájemně podobají. Dívky a chlapci se ve svém stylu oblékání, konverzace i způsobu chování začínají přibližovat. Být zaměnitelný je pro mládež vzrušující.

- Důvěra v techniku

Člověk považuje techniku za vrchol ve všech oblastech lidského života. Již nevěří v přírodu a její zákony, ale převážně ve vědu. Intelektovým schopnostem jsou připisovány možná až příliš velké možnosti k dosažení všeho, co zrovna jedinec chce a právě potřebuje. Technika sama o sobě vrhá člověka do osamění, které v něm vyvolává strach, který ho nutí využít technické možnosti k jeho překonání (internetová komunikace).

V takto nastaveném světě musí jedinec velmi rychle fungovat a reagovat na nastalé situace, proto je pro něj lepší zachování si chladné hlavy a striktního uvažování. V takovém případě se ztrácí

---

²³ BAUER, Winfried M. *Tyranie blahobytu*. Praha : Volvox Globator, 1997, s. 7 – 31.

bezprostřednost, objevuje se vnitřní prázdnota jedince, izolace od sociálního prostředí.

Každý jedinec sociální vazby potřebuje, v dnešní hektické době jsou nahrazeny televizí a internetem.

Winfried Bauer říká: „Člověka, který se přizpůsobí technických zařízení a aparaturám, čeká osamělost, on ji však má za autonomii. Protože se mu zdají obtíže, námaha, strach a osamocení spojené s individuální existencí nesnesitelné, připojuje se k organizační formě, od níž si slibuje určité výhody. Sebedůvěru a sebeúctu vztahuje pouze ke kolektivu, který jej však na druhé straně nechává samotného. Je to ďábelský kruh, který člověka nepustí ze svého sevření a jehož záludné působení člověk pozná jen málokdy, neboť jeho schéma vypadá na první pohled dobře.“²⁴

Soustředění se na techniku a přírodní vědy může způsobovat citovou vyprahlost. Ta může dovést člověka k hledání smyslu například ve sférách spiritismu či jiných hnutích (kapitola 3.).

Počítače, s internetovým připojením, dávají člověku pocit, že je všemocný a vše může okamžitě najít. Jedinci předkládá jinou realitu, realitu zprostředkovanou, která je bez zkušenosti jedince s prostředím. To, co se objevuje na monitoru počítače, nese zároveň pravdivost, aniž by informace prošly nějakou kontrolou.

- Instituce školy ztrácí svou váhu

Společenské změny obecně rostou velmi vysokou rychlostí, ale na školu se stále trochu zapomíná. Škola nezměnila svou statickou podobu instituce, na kterou jsou kladeny teoretické i výchovné nároky, které se s léty zvyšují. Škola si zachovává zatím své tradiční cíle, ale společnost je od tradic silně odklání. Dříve byla škola pro společnost tzv. „chrámem“, který poskytl vědění člověku. V poslední době se škola stává určitým druhem služby, který je jedinci

---

²⁴ BAUER, Winfried M. *Tyranie blahobytu*. Praha : Volvox Globator, 1997, s. 23 – 78.

poskytován a který je možné si zaplatit stejně, jako jiné služby společností poskytované.

Škola dnes už není zdrojem informací nebo úvah o vnější společnosti. Stala se spíše institucí, jejíž absolvování člověku zajistí lepší uplatnění na trhu práce a jakousi váhu na společenském žebříčku.

Od školy se očekává, že převezme větší část výchovy na sebe a ulehčí tak práci rodině.²⁵

- Pohodlnost

Uwe Buermann konstatuje, že problémem dnešní společnosti je pohodlnost člověka. Většina kulturních a technických produktů vytvořených člověkem mají základ ve snaze o pohodlí – pohodlnost. Proč by se měl jedinec namáhat četbou knihy, když se může podívat na její zfilmovanou verzi nebo si vyhledat zkrácený popis příběhu na internetu.

S vrozenou pohodlností u člověka existuje i zvědavost a potřeba aktivní činnosti. Tyto požadavky jedince by se daly velmi dobře využívat ve výchově. V rodině, škole, ale i později v zaměstnání, které u člověka zvědavá a aktivní chování podporuje, se jedinec neseťká s pocitem nespokojenosti a nudy.²⁶

---

²⁵ BAUER, Winfried M. *Tyranie blahobytu*. Praha : Volvox Globator, 1997, s. 13.

²⁶ BUERMANN, Uwe. *Jak (pře)žít s médii : Příležitosti a hrozby informačního věku a nové úkoly pedagogiky*. Hranice : Fabula, 2009, s. 31.

5 MÉDIA A JEJICH VLIV NA MLÁDEŽ

5.1 Média obecně

Podle Johna B. Thompsona je médium prostředek, který nese informaci od tvůrce k příjemci informace. Chápání informace z pohledu jedince se mění z hlediska stáří dané informace a jejího podchycení médii. Lidé často odvozují chápání historie a dějinných událostí převážně z knih, novin, filmů, televizních nebo internetových pořadů a reportáží. Čím starší je prezentovaná událost, tím složitější je pochopení souvislostí. To může usnadnit předávání zkušeností a příběhů tváří v tvář. To ale již mizí.

Díky médiím je možnost vidět svět i mimo osobní zkušenost, kterou nahrazuje „pozorování“ skrze obrazovku. Problémem je, že je předveden pouze částečný obraz, nikdy nemůže být zcela kompletní.

Média mají několik různých druhů. Existují tištěná média nebo-li noviny a časopisy, rozhlasová média – rádio, média vizuální – televize a internet. Všechna tato média jedince ovlivňují, ale nejmarkantněji stále televize.

Média se vzájemně kopírují ve snaze předběhnout se vzájemně a přinést čtenáři nebo divákovi zprávu jako první. Důležitá je i originalita jedné stejné informace, čímž se odliší. V podstatě ale všichni dělají totéž, pouze v jiném pořadí předkládaných informací a vlastní „stylistickou“ úpravou.

Kolektivní vzájemný tlak a konkurence je dnes vysoká, proto jsou média nucena zacházet k extrémům a podávat informace, které mají člověka šokovat.²⁷

5.2 Struktura médií

Podle Pierreho Bourdieho byla televize začátkem 50. let velmi slabým médiem, noviny zaujímaly první místo z hlediska působení na člověka médii. Postupem času se situace změnila, televize se dostala do popředí a většina novin, které nezanikly, se začaly orientovat na bezproblémová témata, která jsou určena všem. Obecná témata vyhovují všem a mentální struktury nechávají neporušené.

---

²⁷ THOMSON, John B. *Média a modernita : Sociální teorie médií*. Praha : Karolinum, 2004, s. 35.

Televize se na svém počátku snažila být kulturním médiem a svůj vliv využívala k prezentaci dokumentů, vzdělávacích pořadů a kulturně zaměřených informací. Dnes se televize podbízí vkusu publika, chce zasáhnout co nejširší spektrum, nabízí produkty, jako jsou reality show, talk show, nekonečné seriálové pořady z každodenního života. Jedinec pak už nemusí mít potřebu prožívat svůj vlastní život, protože prožívá život svého vzoru – hrdiny z televize.²⁸

5.2.1 Televizní zákulisí

Pierre Bourdieu konstatuje, že televize zde není pro to, aby svému divákovi a obecně společnosti, něco sdělila, ale aby ukázala. V dnešní době je práce v médiích jednou z nejžádanějších zaměstnání. Člověk, který je v televizi nechce sdělovat myšlenky, jde hlavně o to, být viděn.

Televize se stává nástrojem, který (teoreticky) může zasáhnout všechny. Je otázkou, zda předložené informace mají být určeny pro všechny a jestli jim bude správně porozuměno.²⁹

5.2.2 Určování důležitosti

Obrazovkou je divákovi určeno podle Pierreho Bourdieho, co vidí a co vidět už nemůže. Novináři provádějí určitou selekci zpráv a pak konstruují, co bude divákovi odvysíláno. Svět pořadů a reportáží je ovládán slovem komentátora nebo moderátora. Jaký postoj k věci zaujme moderátor, takový postoj zaujme i divák, který pořad sleduje.

Jedinec, který by chtěl působit svými myšlenkami a názory na společnost nemusí v dnešní době pořádat demonstrace nebo proslovy ve školách nebo jiných institucích. Dnes stačí mít kvalitního mediálního poradce, udělat několik „akcí“ pro média a předvést své principy vidění světa, které divák může převzít za své.

V dnešní době, kdy je svět nastaven k zábavě a potřebě si užívat z prostředků, které jsou společností poskytovány, jsou vzdělávací pořady

---

²⁸ BOURDIEU, Pierre. *O televizi*. Brno : Doplněk, 2002, s. 37 – 41.

²⁹ Totéž, s. 37 – 41.

nevědomým tématem. Jejich sledovanost není tak vysoká jako u zábavných pořadů, proto jejich vysílací časy často divákovi neumožní tyto pořady vidět.³⁰

5.3 Vztah uživatele a média

Uwe Bauermann konstatuje, že lidé během dne vnímají své okolí. Není ale jasné, jak silně vjemy ze svého okolí vnímá. U člověka probíhají fáze spánku, kdy „spí“ s otevřenými očima, ale zrak není smysl, který by v dané situaci fungoval, ale vnímání se přesouvá na jiné smysly. Naše smysly vnímají počítky, které mají určitou intenzitu. Toto vnímání se uplatňuje i v médiích.

Čtení je činností, která potřebuje vysokou míru pozornosti. Statické obrazy jsou pro jedince pasivnější, neboť čím je obraz realističtější, tím méně se snaží o vlastní představy. Totální pasivitu způsobují obrazy pohyblivé, jedinec se nesnaží a jeho aktivita se snižuje. Čím rychleji jsou obrázky prezentovány, tím pasivnější je člověk. U filmu divák nemá čas vstřebávat prezentované do hloubky, ale film na něj i tak silně působí. Ukazuje se to ve chvílích, kdy člověk říká v různých situacích, že něco podobného už někdy někde viděl.

Televize s katodovou (vypouklou) obrazovkou nikdy divákovi nedává kompletní obraz, ale dokonalé lidské oko dokáže tento obraz dotvořit. Dnešní výzkumy dokazují, že se tím zpomalují pohyby očí. Jedinci začíná být lhostejné, co na obrazovce sleduje a zda se ho pořady v televizi nějak citově zasahují. Může to být i důvodem k určité snadnosti zapínání televize jedincem.

I rádio vede svého posluchače k pasivitě. Ubývá rozhlasových stanic, které by kladly nějak větší význam na mluvené slovo a obsahy sdělení předkládané posluchačům. Nejvíce rádií zaplavuje posluchače hudbou nebo velmi častou reklamou. Program většiny rádií vychází z předpokladu, že posluchač se na program rádia nesoustředí.

U mládeže se objevuje jev, kdy potřebují stálé akustické podbarvení i u práce s nároky na soustředění. Většina obchodních domů hudební kulisu také používá. Jedinec se v podstatě v minimálním čase dostává do ticha, a když nastane, cítí se ohrožen a nesvůj. Všední den si jedinec zkvalitní poslechem hudby z přenosného

---

³⁰ BOURDIEU, Pierre. *O televizi*. Brno : Doplněk, 2002, s. 24 - 61

přehrávače. Rozhlédneme-li se kolem sebe v dopravních prostředcích, je minimum lidí, kteří by neměli na uších sluchátka.

Vliv zvukové informace se objevuje v případech, kdy si člověk vybaví určitý slogan reklamy, písničku nebo určitou zprávu. Tento poznatek by se dal významně využít v učení a působení ve výchově, bohužel se tak děje minimálně, snad jen při studiu cizích jazyků.

Média mohou sloužit k získávání informací a vědomostí, ale jejich hodnota není daná. Jedinec by měl stále myslet na fakt, že informace, které jsou jím přijímány pouze pasivním způsobem, bez vnitřního prožitku, jsou manipulativní, aniž by záleželo na tom, zda jsou správné nebo špatné.³¹

5.4 Mládež a média

Uwe Buermann konstatuje, že média se zpočátku orientovala na dospělého, neboť ten je pořizoval, byl tedy i cílovou skupinou. Dnes je tomu spíše naopak, protože mládež užívá média stále ve větší míře. V rodinách bývá několik televizních přijímačů. Také počítač s internetovým připojením se stává běžným vybavením domácností. Proto není výjimkou, že v dětském pokoji se tyto přístroje vyskytují. Jedinec se tak izoluje od svého okolí, ač je s ním paradoxně stále v kontaktu právě prostřednictvím sociálních sítí, které dnes nejmarkantněji zastupuje facebook³².

Ve světě médií se nám ukazuje jen část vybraného světa, oproti reálnému prožívání. V reálném světě musí jedinec vybírat sám, které z vjemů proniknou do jeho vnitřního světa. To vše se váže na zkušenosti člověka.

Mládež ve svém věku může prožívat nedostatek pozornosti ze svého okolí. Jedinec s pocitem nízké osobní hodnoty se stahuje do sebe, opouští reálné vazby a své pocity přenáší pomocí médií (sociálních sítí) do reálného světa. Může se objevit i potřeba konkurovat a vyrovnat se svým mediálním vzorům.

---

³¹ BUERMANN, Uwe. *Jak (pře)žít s médii : Příležitosti a hrozby informačního věku a nové úkoly pedagogiky*. Hranice : Fabula, 2009, s. 23 – 30.

³² Facebook = kniha s tváří. Jedná se o způsob verbální a nonverbální komunikace s ostatními uživateli této sociální sítě.

Internet potřebám být vnímán vychází vstříc. Tuto potřebu v posledních letech silně uspokojuje facebook, kde může jedinec prožívat svůj život s ostatními a být stále připojen na internetu. Vnímán je ten, kdo má co nabídnout, kdo je jen přítomen, nehraje už tak podstatnou roli. Smutným faktem je, že čím více času věnujeme těmto přátelům na internetu, tím méně zbývá času na reálné přátele z okolí. Jen člověk, který na nás může působit přímo při reálném setkání, ovlivňuje naše vidění světa a utvrzování, vyvrácení si hodnot v nás samých.³³

---

³³ BUERMANN, Uwe. *Jak (pře)žít s médii : Příležitosti a hrozby informačního věku a nové úkoly pedagogiky*. Hranice : Fabula, 2009, s. 44 – 55.

6 VLIV VÝCHOVY

V této kapitole jsem se zabývala vlivem výchovy na jedince a možným správným působením výchovou na člověka.

6.1 Výchova

Podle Jiřího Pelikána chápeme výchovu jako proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn ve vývoji jeho osobnosti.

Dále také konstatuje, že pedagog, rodič nebo vychovatel by se měl snažit být pro vychovávaného průvodcem, který ho citlivě posune do reálného života, kde na něj čekají různá úskalí. Pedagog se proto snaží pomáhat jedinci, aby našel sám sebe a své místo ve společnosti a socializoval se bez větších problémů. Proto se podle Pelikánova pojetí nazývá tato výchova „výchovou provázející“. Samozřejmě je jednodušší autoritářsky jedinci vnutit hodnoty i smysl, ale potom to není smyslem jedincovým, ale pouhým naučením se určitým požadavkům. Viktor E. Frankl tvrdí, že „Hodnotám nemůžeme učit – hodnoty musíme žít.“³⁴

V takovém případě nejde o snahu ovlivnit dítě, ale jen o tvorbu podmínek, kdy se dítě samo vyvíjí a také si samo řekne o pomoc ze strany dospělého. Takovému člověku dítě (student) důvěřuje a stává se pro něj vzorem, zároveň nositelem hodnot a norem, které mu budou pomáhat ve společnosti.³⁵

Jiří Pelikán se domnívá, že ve výchově je často rozhodujícím faktorem prožitá zkušenost, která ovlivňuje postoj studentů v pochopení smyslu toho, co se právě provádí.

Toto má podle mě souvislost i s hodnotami, které se u člověka mohou celý život určitým způsobem přetvářet na základě zkušeností, které prožívá.³⁶

O to jsou hodnoty silnější, neboť jsou zážitkem utvrzeny a dávají smysl. Viktor E. Frankl konstatuje, že by se dalo mluvit o třech oblastech nalézání

---

³⁴ FRANKL, Viktor E. *Vůle ke smyslu*. Brno : Cesta, 2006, s. 19.

³⁵ PELIKÁN, Jiří. *Hledání těžiště výchovy*. Praha : Karolinum, 2007, s. 20.

³⁶ Totéž, s. 36.

hodnot.³⁷ Jiří Pelikán o nich také mluví ve své knize, zde jsou prezentovány některé z nich:

- Zážitekové hodnoty

Člověk žije v určitém „souznění“ se světem a proto je pro něj pobývání v přírodě nebo s jinými lidmi plné zážitkových hodnot, které jedinci umožní vnímat vlastní život jako smysluplně naplněný. Za nejvýznamnější zážitky považuje situace, které se dotýkají referenčního rámce Ega (individuální naladění na dění v určité situaci – přijímáme a osvojujeme si například hodnoty, normy, vztahy) a stávají se pro jedince osobně významnými. Prožitky z takových situací jsou hnacím motorem k vyhledávání situací podobných, jedinec se pak vyvíjí určitým směrem. Tyto situace jsou tzv. mezníky v životě člověka a velmi významně ovlivňují další život.

- Tvůrčí hodnoty

Jedinec svět kolem sebe jistě určitým způsobem vnímá. Nějak na něho působí skrze smysly. Svět kolem sebe cítí, vnímá i prožívá, ale podle míry vlastní angažovanosti má i potřebu, prostřednictvím své práce, svět kolem sebe ovlivňovat. Každý lidský výtvar, dílo nebo počin má svoji nezaměnitelnou a trvalou hodnotu. Z tohoto pohledu by se dal každý lidský počin nebo dílo chápat jako tvůrčí, ač nemusí zpočátku působit kreativně. Odráží se v něm ale individualita jedince, když koná nějaké dílo na základě svých dovedností a schopností a je schopen se dané činnosti oddat opravdově.

- Postojové hodnoty

V tomto případě jde o naplňování smyslu jedincem převážně v situacích, které jsou pro člověka životně složité a velmi náročné. Často se mohou tyto situace jevit jako beznadějně, kdy člověk v podstatě nemá šanci situaci svým zásahem jakkoli ovlivnit. Jedinou hodnotou, kterou může jedinec v dané situaci mít a kterou má

---

³⁷ FRANKL, Viktor E. *Lékařská péče o duši : Základy logoterapie a existenciální analýzy*. Brno : Cesta, 1996.

tendenci prožívat je hodnota „být sám sebou“, zůstat autentickým i navzdory všem překážkám a nepříznivým životním situacím.³⁸

6.2 Potřeba autority

Autorita z obecného hlediska předává jedinci, na kterého působí, určité normy a vzory v chování. Pokud se člověk s těmito vzory v chování, vystupování ve společnosti, řešení různých situací, ztotožní a přijme je za vlastní, stává se pro něj autorita vzorem. I negativní autorita má svůj vliv, neboť jedinec vidí příklady chování, které sám neuznává. Takové jednání je pro něj vzorem negativním a též má na něj výchovný vliv.

Na autoritu se lze podle Aleny Vališové dívat z mnoha různých pohledů a také má několik interpretací. Může se jednat o jedince, který působí na člověka svoji osobností a vlastnostmi, které má a tudíž je pro působeného autoritou. Dále může jít o instituci (školu, úřad, vládu) která je převážně formální autoritou, může se také mluvit o autoritě direktivní, úřední, mocenské, osobní, přirozené nebo komplikované.³⁹

Výkladů může být mnoho. Obvykle bývá autorita vykládána podle Aleny Vališové trojím způsobem:

- Jako všeobecně přijímaná úcta, moc, obdiv, vliv, vážnost.
- Jako odborník nebo vlivný činitel uznávaný širokým okolím.
- Jako úřad či instituce, čímž je myšlen například stát, věda, zákon a právo.⁴⁰

V bakalářské práci jsem se zabývala autoritou, jako schopností osoby (např. učitele, rodiče, vychovatele) řídit jinou osobu nebo skupinu osob, tedy druhým stupněm pojmání autority. Existují různá dělení autorit, ale já jsem se v práci zabývala pouze několika základními.

---

³⁸ PELIKÁN, Jirí. *Hledání těžiště výchovy*. Praha : Karolinum, 2007, s. 37.

³⁹ VALIŠOVÁ, Alena ; KASÍKOVÁ , Hana a kolektiv. *Pedagogika pro učitele*. Praha : Grada, 2007, s. 394.

⁴⁰ Totéž, s. 394.

Podle Aleny Vališové je několik kritérií, jak lze autoritu členit. Shrnula jsem několik z nich v následujícím textu:

- Kritérium genetické

Toto kritérium se dělí na dva druhy autorit. Autoritu přirozenou, která vyplývá z rysů osobnosti, profesních dovedností, vrozeným temperamentem jedince. Autoritu získanou, na níž se nejvíce podílí výchova a cílevědomé úsilí.

- Kritérium sociální

Zde hraje největší roli sociální status. Autorita se dělí na osobní, kdy jedinec projevuje přirozeně své osobní vklady a schopnosti v dané sociální situaci. Dále pak je autorita poziční, kdy jedinec získává určitou míru vlivu díky svému postavení v systému organizace. Třetím druhem autority je autorita funkční, kdy jedinec kvalitně vykonává určitou sociální roli nebo funkci.

- Kritérium na základě chování sociálního okolí

Zde se hovoří o autoritě skutečné, kdy skupina respektuje stanovená pravidla a projevuje se vstřícně k pokynům jedince. Opakem autority skutečné, je autorita zdánlivá, kdy skupina jedince nerespektuje, v krizových situacích se objevuje špatná spolupráce a nedůvěra vůči této autoritě.

- Kritérium sociální prestiže

Zde lze dělit autoritu na formální, která plyne z postavení jedince v organizaci, bez ohledu na jeho osobní vlastnosti. A neformální autoritu, která se zakládá na lidských charakteristikách jedince, který má na ostatní přirozený vliv.

- Kritérium na základě dějinného vývoje

Jedná se o autoritu přejímanou z dějinného vývoje, proto se sem řadí autorita rodičovská, autorita panovníka, autorita učitele.⁴¹

---

⁴¹ VALIŠOVÁ, Alena ; KASÍKOVÁ, Hana a kolektiv. *Pedagogika pro učitele*. Praha : Grada, 2007, s. 395.

7 EMPIRICKÁ ČÁST PRÁCE

7.1 Stanovení výzkumné hypotézy

Hypotéza výzkumné sondy bakalářské práce:

- Ve věku mládeže budou převládat zcela jiné hodnoty, vzory a ideály, než později v období dospělosti (stanoveného věkem 31 – 55 let).

Předpokládané determinanty, které mohou mít vliv na rozdílné hodnoty v období mládeže:

1. V období mládeže je přirozená absence zkušeností oproti období dospělosti.
2. V období mládeže je sociální klima rozdílné oproti období dospělosti.
3. V období mládeže jedinec většinou netrpí závažnými zdravotními problémy nebo obtížemi, které se mohou dostavit s přibývajícím věkem.

Výsledky výzkumné sondy provedené na pedagogické škole jsem srovnávala s výzkumem Petra Saka, který se hodnotami zabýval v roce 1996. Pro porovnání byl vybrán jeho výzkum zaměřen na věkovou kategorii 31 - 55 let.⁴² Hodnoty zjištěné Petrem Sakem jsou vypsány podle četnosti odpovědí jednotlivě za sebou:

Zdraví, mír, rodina a děti, životní prostředí, životní partner, láska, svoboda, pravda a poznání, přátelství, zajímavá práce, demokracie, plat a příjmy, úspěch v zaměstnání, rozvoj osobnosti, užitečnost druhým, vzdělání, zájmy a koníčky, majetek, prestiž, podnikání, veřejně prospěšná činnost, politická angažovanost.⁴³

7.2 Dotazník - stanovení cílů a otázek výzkumné sondy

V první části výzkumné sondy byla použita forma dotazníku. Ten byl distribuován mezi studenty učiteli ve vyučovacích hodinách.

---

⁴² SAK, Petr. *Proměny české mládeže*. Praha : Petrklíč, 2000, s. 99.

⁴³ Totéž, s. 99.

Cíl bakalářské práce:

Výzkumná sonda byla orientována především na tyto obsahové okruhy:

- U respondentů zjistit, co je pro ně nejvyšší hodnotou.
- O čem se respondenti domnívají, že by je učinilo šťastnými.
- Zjistit, kdo je pro respondenty vzorem.
- Co pokládají dotazovaní v budoucnu za nejdůležitější.
- Jaká hodnota či vzor je pro dotazované odstrašující.

7.2.1 Metodiky výzkumné sondy

Cílem bakalářské práce bylo zjistit hodnoty, vnímání vzorů a ideálů u studentů střední pedagogické školy v Berouně. Ve výzkumné sondě byla použita metoda kvantitativní i kvalitativní. Kvantitativní metoda byla vybrána pro zmapování četnosti odpovědí a variabilitě. Kvalitativní z důvodů proniknutí do hloubky šetření.

7.2.2 Kritéria pro výběr výzkumné populace

Kritériem pro výběr respondentů byl věk 15 až 22 let, do něhož podle Josefa Langmeiera a Dany Krejčířové spadá mládež.⁴⁴ Vybrán byl pouze malý vzorek ze Střední pedagogické školy v Berouně. Problémem bylo, že mezi respondenty bylo 95% dívek. Rolí zde hrála i ochota a schopnost studentů odpovídat na jednotlivé otázky a v neposlední řadě i vstřícnost a souhlas vedení školy s dotazníkovým šetřením v jejich zařízení.

7.2.3 Realizace výzkumné sondy

Výzkumná sonda probíhala v měsíci březnu 2010 na Berounsku – na Střední pedagogické škole Beroun. Dotazník určen studentům byl distribuován v několika třídách. Dotazníky distribuovali třídní učitelé na konci vyučovací hodiny, nebyla

---

⁴⁴ LANGMEIER, Josef; KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie : 2., aktualizované vydání*. Praha : Grada, 2006, s. 143.

zajištěna 100% návratnost všech dotazníků. Studenti k šetření nepřistupovali odpovědně a jejich neochota k vyplňování šetření byla, dle mého názoru, způsobena časovým tlakem na konci vyučovací hodiny, strachu z měření intelektových schopností, načež by se vyplněním dotazníku mohlo snížit jejich sebevědomí.

Celkem bylo distribuováno 70 dotazníků, ale návratnost byla jen 54,3%, neboli 38 dotazníků.

Zkoumaný vzorek souboru mládeže je pohlavně nevyrovnaný, ale obecně platí, že na tomto typu školy (Střední pedagogická škola) převažují zejména dívky.

7.2.4 Metodika zpracování dat

Sebraná a nashromážděná data byla spočtena a sepsána klasickou formou textu v programu MS Office - Word.

7.2.5 Interpretace výsledků výzkumné sondy formou dotazníku

První část dotazníku byla zkoumána z kvantitativního hlediska. Otázky pro respondenty nejsou očíslovány.

- Jednou z položek dotazníku, kterou jsem do výzkumné sondy zahrnula byl věk dotazovaných.

Pohyboval se v rozmezí 15 – 19 let, jednalo se převážně o dívky. Procentuelní zastoupení chlapců bylo 5% z celkového počtu dotazovaných. Z celkového počtu 38 dotazovaných bylo: 6 respondentů – 15 let, 16 respondentů – 16 let, 6 respondentů – 17 let, 5 respondentů – 18 let, 5 respondentů – 19 let.

- Další položkou výzkumné sondy bylo vzdělání, kterého dosáhl otec.

Z celkového počtu 38 respondentů zde převažovalo vzdělání s vyučením, které se objevilo u 18 respondentů, dále střední vzdělání

s maturitou u 12 respondentů, a vzdělání vysokoškolské u 6 respondentů. 2 respondenti mi tuto otázku nezodpověděli.

- Následující položka výzkumné sondy se zabývala dosaženého vzdělání matky.

Z celkového počtu 38 respondentů zde převažuje vzdělání střední s maturitou, které se objevilo u 19 respondentů, dále vzdělání s vyučením u 9 respondentů, vzdělání vysokoškolské u 8 respondentů. 2 respondenti mi do dotazníku sami dopsali základní vzdělání, které jsem do dotazníku nezahrnovala.

- Další položka dotazníku se zabývala soužitím v rodině.

Sonda se zabývá, zda respondent žije v kompletní rodině s oběma rodiči nebo jen s jedním z rodičů. Z celkového počtu 38 respondentů 26 respondentů žije s oběma rodiči, 11 respondentů jen s jedním z rodičů. Objevila se zde i odpověď, kdy 1 respondent žije pouze se sourozenci, neboť rodiče již nežijí.

Druhá část dotazníku je zaměřena na konkrétní hodnoty a vzory respondentů. Otázky byly v dotazníku očíslovány. Toto šetření jsem hodnotila převážně kvantitativně. U zpracovávaných otázek jsem uváděla odpovědi, které mě zaujaly a připadaly mi zajímavé.

- Na 1. otázku: **Za nejvyšší hodnotu pokládám...**

V dotazníku se objevily tyto odpovědi: 15x zdraví; 12x rodinu; 6x lásku; 5x přátelství (přátele), (spokojený) život; 4x upřímnost (mezi lidmi); 2x dokončenou školu (vzdělání), pravdomluvnost, štěstí, toleranci, zázemí; 1x podporu, být dobrá matka, být dobrá manželka, důvěru, dobré vztahy, porozumění, zabezpečenou rodinu, oporu,

práci, sebevědomí. Jeden z dotazovaných mi tuto otázku nezodpověděl.

Na nejvyšších příčkách výzkumné sondy se objevily odpovědi, které jsou obecně mládeží pokládány za nejvyšší hodnoty (zdraví, rodina, láska). Překvapily mě odpovědi typu: „Být dobrá matka.“, „Být dobrá manželka.“ Je zajímavé, že již v tomto věku se objevují odpovědi, které se týkají rodičovství a trvalých partnerských závazků.

- Na 2. otázku: **Byl/a bych šťastný/á, kdyby...**

V dotazníku se objevily tyto odpovědi: 6x dosáhla všeho (co chci); 5x dosáhla vysokoškolského a středoškolského vzdělání, měla spokojenou rodinu a šťastný život; 4x byla zdravá, dodělala školu (měla maturitu); 2x byl mír, bylo vše podle vlastních představ, jsem šťastná; 1x si lidé více porozuměli, se podívala do Japonska, byl hotový dům, okolí bylo šťastné, měla hodně peněz, našla spřízněnou duši, svět byl spravedlivý, ostatní lidé přestali soudit (ty, co neznají), nebylo na cestě tolik překážek (ty odrazují), se nerozvádělo tolik rodičů a mezi páry bylo méně nevěry, si uvědomila důležité věci a vztahy (co mají smysl).

- Na 3. otázku: **Vzorem je pro mě...**

V dotazníku se objevily tyto odpovědi: 11x matka; 7x nemám vzor; 6x rodina; 5x otec; 2x přátelé a kamarádi, přítel (partner), sestra i bratr, třídní učitel (profesor); 1x babička, dobrá práce, dobrý člověk, finanční zajištění, John Lennon, klidní lidé (zvládající situace bez stresu, komunikativní lidé, kreativita, Michael Jackson, originalita, přítelova matka, sebevědomí lidé, sestřenice, šťastné děti i manžel, Uzumaki Naruto (hrdina z animovaného seriálu), vše co v životě je. Jeden z dotazovaných mi tuto otázku nezodpověděl.

Velká část respondentů umístila na první místo tabulky matku, kterou vidí jako svůj vzor. Je zajímavé, že na druhém místě se umístila položka „nemám

vzor“. Obecně ale převažují vzory z rodiny a blízkého okolí respondentů. Z toho by se dalo předpokládat, že nejvíce nás do budoucna ovlivňuje naše nejbližší okolí.

- Na 4. otázku: **Do budoucna je pro mě nejdůležitější...**

V dotazníku se objevily tyto odpovědi: 16x zdraví; 11x rodina; 6x láska; 5x přátelství a přátelé (kamarádi); 4x upřímnost mezi lidmi; 3x život; 2x pravdomluvnost, štěstí, tolerance, zajištěný (spokojený) život, vzdělání (dostudovaná škola); 1x být dobrá matka a manželka, dobré vztahy, důvěra, mít se o koho opřít, porozumění, práce, rodina moje a mého přítele, sebevědomí, zabezpečená rodina, zdraví celé rodiny, zázemí. Jeden z dotazovaných mi tuto otázku nezodpověděl.

Velká část respondentů umístila na první místo tabulky položku zdraví. Časté zastoupení v odpovědích měly hodnoty týkající se vyšších potřeb člověka (láska, přátelství, upřímnost), naopak materiální hodnoty se vyskytovaly jen sporadicky.

- Na 5. otázku: **Odstrašující hodnota (vzor) je pro mě...**

V dotazníku se objevily tyto odpovědi: 8x drogově závislý (drogy); 5x bezdomovec; 3x samota; 2x alkoholici, nacisti, vlastní otec; 1x člověk ničící vlastní rodinu, blondýny, bezcitnost, jen pracovat, faleš, neúspěch, zlo (špatná povaha), bída a nemoc, Michael Jackson, násilí, nesplnění vlastních tajných snů, zneužívání malých dětí, umřít sama, být bez práce a bez rodiny, pokrytectví, cikáni (kteří si stěžují na svoji situaci, ale můžou si za to sami), člověk na dně, ztroskotanci, zlí (sobečtí a agresivní) lidé, lidé ubližující druhým. Tři z dotazovaných respondentů mi na otázku neodpověděli a jeden respondent otázku nepochopil.

Odpovědi se velmi různily. Na nejvyšším místě se umístil negativní vzor drog a drogově závislého člověka, tento fakt by mohl být připisován krizové intervenci a přednáškám o drogách, které na středních školách probíhají soustavně během celého čtyřletého studia. Zajímavé byly odpovědi, kdy je za negativní vzor označen otec nebo člověk, který ničí vlastní rodinu, neboli příslušník rodiny.

7.3 Rozhovor - stanovení cílů a otázek výzkumné sondy

Ve druhé části výzkumné sondy byla použita forma rozhovoru. Ten byl realizován se studenty ve stejném dni jako dotazníková forma.

Cíl bakalářské práce:

Rozhovor byl orientován především na tyto obsahové okruhy:

- U respondentů zjistit, v jaké žijí rodině.
- U respondentů zjistit, co je v momentální životní etapě trápí.
- Zjistit, jaké mají plány v nejbližší budoucnosti.
- Kdo nebo co je jejich největším vzorem a pro respondenty hodnotou.

7.3.1 Metodiky výzkumné sondy

Cílem bakalářské práce bylo zjistit hodnoty, vnímání vzorů a ideálů u studentů střední pedagogické školy v Berouně. K výzkumnému šetření byla použita metoda rozhovoru ve 4. ročníku pedagogického lycea. Tuto metodu jsem vybrala z důvodů proniknutí do hloubky daného tématu.

7.3.2 Kritéria pro výběr výzkumné populace

Kritériem pro výběr respondentů byl velmi omezen přístupem školy a malou časovou dotací pro můj projekt. Jednalo se pouze o jednu třídu Střední pedagogické školy v Berouně, 4. ročníku. Věk respondentů byl 18-19 let. Vzorek byl velmi malý, celkem 22 žáků. Problémem bylo, že se mezi respondenty vyskytovaly pouze dívky. Roli zde hrála i ochota a schopnost studentek odpovídat na mé otázky, vstřícnost a důvěra k mé osobě.

7.3.3 Realizace rozhovoru

Rozhovor probíhal v měsíci březnu 2010 na Střední pedagogické škole Beroun, ve stejném dni jako dotazníkové šetření. Rozhovor byl proveden pouze v jedné třídě. Studenti k šetření přistupovali odpovědně a velmi otevřeně. Ochetno se mnou otevřeně mluvit i před svými spolužáky bylo jen několik respondentů, pouze 7 dívek.

Zkoumaný vzorek souboru mládeže je pohlavně nevyrovnaný, ale obecně platí, že na tomto typu školy (Střední pedagogická škola) převažují zejména dívky a třídy jsou často homogenní.

7.3.4 Metodika zpracování

Nashromážděné informace z rozhovoru jsem popsala vlastními slovy bez použití tabulek nebo měření. Jedná se pouze o co nejpřesnější popis situace, která ve třídě probíhala.

7.3.5 Rozhovory se studenty po dotazníkovém šetření

Po vyplnění dotazníků, které mi studenti vrátili jsem měla možnost si se samotnými studenty pohovořit. Jednalo se o jednu vyučovací hodinu ve 4. ročníku Pedagogického lycea. Ve třídě jsem byla se studenty pouze já, bez vyučujícího.

Ptala jsem se studentů, co je v dnešní době trápí a co je povzbuzuje do budoucna. Prvních 10 minut hodiny mi příliš nevěřili. Moc se mi nedívali do očí, spíše jen seděli a čekali, s čím přijdu dál já sama. Dala jsem jim možnost, aby se mě zeptali, na co chtějí. Jedna ze studentek se osmělila a položila mi otázku, k čemu mi tohle všechno je. Proč se jich na otázky ptám. Já jim vysvětlila, k čemu odpovědi potřebuji a ujistila je, že vše bude anonymní. Potom další ze studentek zjišťovala, jestli odpovědi z dotazníků budu ukazovat kantorům na škole. Opět jsem je ujistila, že nic zveřejňovat nebudu.

Poté jsem opět položila otázku, jako na začátku hodiny.

Jedna ze studentek se odváží a začala mluvit jako první. Začala vyprávět o domácím prostředí, kde žije pouze sama s matkou a sestrou, která je ještě na základní škole. Jelikož je v její domácnosti problém s financemi, tak matka požaduje, aby studentka nenastupovala na žádnou vysokou školu a šla alespoň na jeden rok, hned po dokončení střední školy, do práce a vydělávala tak sama na sebe a mohla by též přispívat do rodinného rozpočtu. Ulehčila by tak rodině a zajistila by samu sebe do budoucna. Studentčino přání nebylo jít do práce, ale zkusit zkoušky na uměleckou (výtvarnou) vysokou školu, kde by si přála studovat. Dále jsem se ptala, kdo nebo co je pro ni teď největším vzorem. Odpověděla, že nejvíc ji momentálně pomáhá přítel, který ji podporuje a dává jí i sílu se s vším vyrovnat.

Z rozhovoru bylo jasné, že první studentku nejvíce trápí ztížená možnost dalšího studia, nulová podpora z rodiny v osobních cílech a pocit, že je na vše v rodině sama, protože nikdo její přání příliš nerespektuje, ale přítel je pro ni opěrným bodem, který ji naopak dodává sílu, jak řekla sama.

Na stejnou otázku odpovídala další ze studentek. Byla z rodiny, kde matka byla rozvedená, žila s přítelem, se kterým má další dítě. Otec o ni jevil minimální zájem. Vyprávěla, že ji někdy mrzí, že když je v rodině nějaký problém, často je označena za viníka ona. Se svou sestrou nemá dobrý vztah, pokud se dostanou do konfliktu, opět je viníkem dotazovaná studentka. Také mi sdělila, že na vysokou školu jít nechce. Už několik let „chodí“ s přítelem, který má, jak sama řekla, auto a dostavuje domek, ve kterém by už po maturitě měli oba dva bydlet a finančně ji zajistí. Plánovala jít na nějaký čas učit do mateřské školky a časem založit vlastní rodinu. Vzorem je pro ni přítel, který si ji chce vzít za manželku a již teď plánuje svatbu, dává jí to pocit jistoty, jak řekla.

Z rozhovoru vyplynulo, že studentku trápí, jaké postavení zaujímá ve své primární rodině. Možná právě proto sama uvažuje o založení vlastní rodiny, podle svých ideálních představ. Roli hraje i materiální zajištění ze strany přítele a samozřejmě i jistota, že si ji chce vzít za manželku a plánují rodinu.

Třetí studentka vyprávěla, že momentálně žije na internátu. Rodinu má sice kompletní, ale s vlastním otcem měla tak velké konflikty, které končili psychickým nebo fyzickým napadáním ze strany otce, že ji matka raději nastěhovala na internát. Měla také problémy s docházkou do školy a příliš vysokým počtem zameškaných hodin. Šlo o to, že si našla přítele, se kterým trávila celé dny, které měl volné a studentka školu odsunula na „druhou kolej“, jak řekla. Přítel ji už opustil. Momentálně do školy chodí, protože ji jeden z profesorů výtvarné výchovy podporuje v rozvoji uměleckého talentu, který se projevuje hlavně v malování. Zmiňovaného profesora uvedla i jako svůj vzor, který ji opět dodal sebevědomí. Chce se pokusit o studium na vysoké škole umělecko průmyslové. Kdyby se vysoká škola nevydařila, chtěla by začít bydlet sama, nejlépe v Praze.

Studentka působila jako silná osobnost, která se poučila z mnohých „životních zkoušek“, které se jí v poslední době udály. Největším „hnacím motorem“ do budoucna je pro ni osamostatnění se a případné studium na škole. Velmi ji ovlivnil profesor, který k ní přistupoval bez předsudků a snažil se studentku podporovat v silných stránkách její osobnosti. To ji dodává sebevědomí a jasnou vizi vlastní budoucnosti.

Čtvrtá studentka vyprávěla o svém koníčku, společenský tanec, který ji velmi zaměstnává a časově i fyzicky se pro ni stal náročným. Přiznala, že by tanec nejraději opustila, ale kvůli matce, která si přeje, aby tančila, pokračuje. Tanec už ji nebaví, nijak nenaplňuje, dělá ho už 13 let. Žije v rodině s oběma rodiči a sestrou – dvojčetem na vesnici. Nejvíce ji v poslední době trápila „šikana“ ze strany vrstevníků na oné vesnici. Nemá čas se s nimi vídat a mrzí ji, že se pro ostatní stala „divnou“. Na toto téma se příliš dál bavit nechtěla.

Oporou je pro studentku současný přítel, který s ní také tři roky tancuje. Po maturitě by s přítelem chtěla bydlet, na vysokou školu si přihlášku nedala, chce alespoň pár let pracovat a odpočinout si od studia. Časem by se do školy možná vrátila.

Čtvrtá ze studentek působila trochu zakřiknutě a smutně. Trápila ji nemožnost si zrealizovat svůj život úplně podle vlastních představ. Předpokladem je, že po maturitě se u ní některé věci změní, protože největší vliv bude mít

odchod z primární rodiny. Koníček, který má je pro ni zátěží. Matka si skrze ni naplňuje vlastní sny, proto tolik lpí na studentčině pokračování v tanci.

Pátá studentka žije také v kompletní rodině i s prarodiči v rodinném domě na maloměstě. Žádné problémy ji netrápí, jen to, aby zvládla maturitu a potom se dostala na vysokou školu. S rodinou vychází bez problémů a přítele nemá. Kromě školy žádné koníčky nepěstuje.

Vzor, který by ji nějak ovlivnil, dlouho nemohla vymyslet, nakonec řekla, že žádný momentálně není.

Tato studentka má v podstatě štěstí, že nemusí „zatím“ řešit žádné závažné problémy. Působila vesele, možná chvílemi až dětsky. Plány do budoucna vidí v dostudování školy. Nic jiného ji zatím netrápilo.

Šestá studentka mi vyprávěla, že se bála se do této třídy začlenit. Před dvěma lety do této třídy nastoupila, neboť přecházela z Gymnázia. Na Gymnázium měla problémy s klasifikací a zároveň i s předměty, které nezvládala. Proto se rozhodla ve 3. ročníku studia na Gymnázium pro přestup jinam. Udělala rozdílové zkoušky a mohla nastoupit rovnou do druhého ročníku. Spolužáci ji přijali dobře a problémy neměla.

Velmi si cenní podpory ze strany rodiny a hlavně přítele, se kterým chodí dodnes. Jejím plánem do budoucna je svatba hned po maturitě a společné bydlení. Uvažuje už i o dětech a její matka si přeje vnoučata. Má již domluvené pracovní místo v mateřské školce v místě svého bydliště, ale neví, jak dlouho by zde působila, když plánuje vlastní rodinu.

Největším vzorem je pro ni přítel, který ji vždy podporoval hlavně po psychické stránce. Tvrdila, že je to pro ni člověk na celý život.

Tato studentka působila velmi sebevědomě a klidně. Měla jasné představy o své budoucnosti. Přítel byl pro ni velmi důležitým člověkem jejího života a společné budoucnosti. V rodině problémy nebyly a dodnes nejsou.

Sedmá studentka mi hned na začátku řekla, že by si přála, aby její otec nepil a že závidí těm, jejichž rodiče nepijí. Pak vyprávěla, že si s rodiči nerozumí, matka je velmi přísná a náročná na studijní výkon. Studentka má přítele, kterého má velmi ráda (několikrát to zopakovala během hovoru) a je pro ni tou největší oporou. Matka zpočátku nechtěla, aby s přítelem chodila, zdál se jí příliš starý (věkový rozdíl 4 roky)., ale ona si ho prosadila. Rodiče se k jejímu příteli chovají „chladně“ a to ji hodně mrzí.

Rozumí si s babičkou a dědou z matčiny strany, které hodně navštěvuje i s přítelem, kterého mají oba rádi. Po maturitě plánují jet společně (ona, přítel, prarodiče) na dovolenou k moři, tak věří, že jí její plány vyjdou.

Teď nejvíce řeší maturitu a potom další studium na vysoké škole. Chtěla by jít studovat ekonomický obor. Přítel se s ní občas učí a připravuje na její písemky do školy, tak věří, že maturitu a přijímačky zvládne také.

Z rozhovoru bylo jasné, že studentka má problémy s oběma rodiči. Matka příliš nerespektuje její osobnost. Vzorem je pro ni přítel, zároveň velká opora i při problémech v rodině. Prarodiče má také ráda a myslím, že harmonický vztah s nimi nahrazuje disharmonii ve vztahu s rodiči.

Další rozhovory jsem už nestihla, protože byl konec hodiny. Obě hodiny velmi rychle utekly. Ve třídě byly pouze dívky. Studentky jsem nevyvolávala, ani neoslovovala, mohly začít mluvit sami, pokud chtěly, ale nevyzývala jsem je přímo. S odchodem mi bylo studentkami řečeno, že proběhlé dvě hodiny se jim velmi líbily. Vyjádřily také lítost nad tím, že kantory nezajímají jejich problémy a názory na různé věci, pouze u zkoušení na osnovami daná témata. Také řekly, že jim to pomohlo, když si o svých problémech mohly, ač jen velmi stručně, popovídat. Tento typ hodiny by studentky uvítaly během celého školního roku. Nejméně jedenkrát za měsíc, jak mi sdělily. Ani jim nevadilo, že se tato témata řešila před celou třídou.

7.4 Shrnutí výsledků výzkumné sondy

V dotazníkovém šetření mi studenti často uváděli na přední místa v otázkách na pozitivní hodnoty zdraví. V rozhovorech se ale o zdraví nezmiňoval vůbec nikdo. Možná je to tím, že ve svém věku minimum respondentů pociťuje nějaké vážnější problémy se zdravím, aby u nich došlo k významnému přehodnocení v žebříčku hodnot a životních priorit. Ale vliv na ně má střetávání se se starší generací, která zdraví preferuje na první místa, jak mi v rozhovorech sdělili.

Také mi v dotazníku psali, že podpora ze strany partnera a potenciálního přítele, rodiny je pro budoucnost respondentů velmi podstatná. To se důrazně potvrdilo i u rozhovorů, neboť kdo již ve svém životě prožil nějaké problémy, přítele označoval za velmi silný vzor a oporu do budoucího života.

Na negativní vzory jsem se studentů přímo neptala. Ale z odpovědí vyplývá, že někteří studenti nemají příliš dobré vztahy se svými rodiči. Z rodin se vytrácí podpora jedince, rodiče si také skrze své děti projektují vlastní plány a přání nebo zakládají nové rodiny a děti z prvních manželství pro ně představují vodítko k minulosti a špatným vzpomínkám.

V dotazníku se objevili odpovědi, kdy za negativní vzor považují otce. Bylo zajímavé, že matku nevidí jako negativní vzor žádný z respondentů. Při rozhovorech vyplynulo, že s matkami má ve svých vztazích problém většina studentek, které byly ochotné o nich mluvit. Žádná ze studentek přímo matku za původce svých problémů nebo trápení nenazvala.

7.5 Vyhodnocení hypotézy

Metodou dotazníku se hypotéza nepotvrdila. Metodou rozhovoru se hypotéza také nepotvrdila.

Z výzkumné sondy vyplývá, že hodnoty, vzory a ideály ve věku mládeže přetrvávají i do období dospělosti. K žádným výrazným změnám zde nedochází, výsledky z obou šetření (dotazník, rozhovor) se převážně shodovaly. Lze tedy konstatovat, že hypotéza byla užitými výzkumnými metodami vyvrácena.

Prvotně předpokládané determinanty, které mohou mít výraznější vliv na žebříček hodnot, vzorů a ideálů, nebyly ve výzkumné sondě potvrzeny.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo podat základní informace a hlavně popsat souvislosti, které se týkají vlivu socializace, rodiny, prostředí, médií a výchovy na hodnoty vzory a ideály mládeže.

Práce je rozdělena na dvě části: teoretickou a praktickou. Při psaní teoretické části jsem měla také neustále na zřeteli konfrontaci s aktuálním stavem dnešní společnosti.

V první kapitole byl brán zřetel na hodnoty a jejich vliv na jedince z hlediska dopadu na normy chování. Bylo zde popsáno, že hodnoty nevznikají samovolným způsobem, ale až po reflektování prožité situace jedincem. To určuje, co bereme v našem životě za významné, neboli hodnotné. Během života se hodnoty pozměňují. Důležité je poznání nejdůležitějších přijatých hodnot ve společnosti, neboť to má vliv na socializaci jedince do sociálního prostředí. Jde ale i o nás, protože bez vnitřních hodnot se nevyznáme sami v sobě. V tom napomáhá vliv rodiny, která vytváří předpoklady pro rozvoj v socializačním procesu. Dřívější výhodou bylo, když mělo na jedince vliv několik členů rodiny z různých generací, kteří formovali hodnoty jedince. Dnes se tento model rodin vytrácí.

Ve druhé kapitole byla popsána vybraná období lidského života od předškolního věku, mladšího školního věku a období dospívání, do něhož je zahrnuta mládež. Je zde popsáno, jaké vzory si jedinec v jednotlivých obdobích vybírá a které ho nejvíce ovlivňují.

Třetí kapitola byla zaměřena na kontroverzní vzory, hodnoty a ideály. Domnívám se totiž, že jde o významné téma, které bude do naší společnosti zasahovat čím dál hlouběji a důrazněji. Pojednávala jsem zde o hrdinech z reality show, neonacismu, hnutí skinheads, problémech drogově závislých, víře ve věštce, problémech lidí bez domova a samotář.

Ve čtvrté kapitole byly popsány některé dopady postmoderní doby, kdy individualita člověka ustupuje a jedinec se snaží o přizpůsobení společnému, neboli určenému vzoru. Jedinec je zaměřen na podávání vysokých výkonů, vlastní exhibici a nezastavování se nad „zbytečnostmi“ běžného života, které jsou považovány za nudné. Popírají se základní lidské hodnoty (láska, přátelství,

rodina), které nahrazují „pseudohodnoty“ představující peníze a materiální hodnoty. Lidé se příliš soustřeďují na techniku, což může způsobovat citovou vyprahlost. Kulturní a technické prostředky, které se stále zdokonalují, vedou člověka k pohodlnosti. Instituce školy ztrácí svou váhu.

Pátá kapitola se zabývala vlivem médií, které nesou informace ke svým příjemcům, možnostem vidění celého světa i mimo osobní zkušenosti, kterou nahrazuje pozorování skrze obrazovku. Dále jsem zde pojednávala o podbízivosti médií k jedinci, který je užívá. Člověk může ztrácet touhu prožívat reálně svůj vlastní život, neboť si našel svého hrdinu, svůj vzor na obrazovce. Mládež může prožívat nedostatek pozornosti ze strany svého blízkého okolí, hrozí pak, že se stáhne do sebe a opouští reálné vazby. To vede ke komunikaci skrze sociální sítě, ale o to méně času zbývá na reálné přátele, kteří mohou ovlivňovat hodnoty a vnitřní nastavení vůči světu.

Šestá kapitola byla zaměřena na výchovu a její vliv na jedince s důrazem na pozitivní změnu v jeho osobnosti. Hovořila jsem zde o snaze vychovatele nebo rodiče, být ve výchově průvodcem v jedincově hledání sebe sama ve společnosti. Velkou roli hraje prožitá zkušenost, která hodnoty určitým způsobem přetváří a formuje. Dále zde bylo pojednáváno a potřebě autority, která se může stát určitým vzorem a napomáhá v utváření jedincova vidění světa.

Sedmá kapitola patří do praktické části práce. Prováděla jsem výzkumnou sondu na střední pedagogické škole. Zjistila jsem, že dnešní mladí lidé, alespoň ti, kteří spolupracovali na výzkumné sondě, si stále uchovávají smysl pro realitu a proti nejrůznějším, za to však pochybným pseudohodnotám, staví na důležitější místa například hodnoty zdraví, kvalitní partnerský vztah, šťastnou a dobrou rodinu.

SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

Monografie

- BAKALÁŘ, Eduard. *Psychohry : Moderní společenské hry s psychologickou tematikou*. Praha : Mladá fronta, 1989. 293 s. ISBN 80-204-0079-6.
- BAUER, Winfried M. *Tyranie blahobytu*. Praha : Volvox Globator, 1997. 118 s. ISBN 80-7207-033-9.
- BAUMAN, Zygmunt. *Úvahy o postmoderní době*. Praha : Sociologické nakladatelství, 2006. 165 s. ISBN 80-84629-11-3.
- BEDRNOVÁ, Eva. *Duševní hygiena a sebeřízení : Pro vysokoškoláky a mladé manažery*. Praha : Fortuna, 1999. 157 s. ISBN 80-7168-681-6.
- BERNE, Eric. *Jak si lidé hrají*. Praha : Svoboda, 1970. 221 s.
- BERGER, Peter L.; LUCKMANN, Thomas. *Sociální konstrukce reality : Pojednání o sociologii vědění*. Praha : Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. 214 s. ISBN 80-85959-46-1.
- BOURDIEU, Pierre. *O televizi*. Brno : Doplněk, 2002. 104 s. ISBN 80-7239-122-4.
- BOURDIEU, Pierre. *Teorie jednání*. Praha : Karolinum, 1998. 179 s. ISBN 80-7184-518-3.
- BUERMANN, Uwe. *Jak (pře)žít s médii : Příležitosti a hrozby informačního věku a nové úkoly pedagogiky*. Hranice : Fabula, 2009. 239 s. ISBN 978-80-86600-58-1.
- CLEESE, John; SKYNNER, Robin. *Život a jak v něm zůstat naživu*. Praha : Portál, 2000. 336 s. ISBN 80-8178-282-3.
- CUMMINSOVÁ, Denise D. *Záhady experimentální psychologie : Co psychologové zjistili o myšlení, citech a chování člověka*. Praha : Portál, 2006. 240 s. ISBN 80-7367-173-5.
- ČAPEK, Vratislav; PÁTEK, Jaroslav; ZWETTLER, Otto. *Světové dějiny 2 : Dějiny lidských civilizací od poloviny 17. století po současnost*. Praha : Fortuna, 1991. 256 s. ISBN 80-7168-091-5.
- DRAPELA, Victor J. *Přehled teorií osobnosti*. Praha : Portál, 2003. 175 s. ISBN 80-7178-766-3.

- FRANKL, Viktor E. *Lékařská péče o duši : Základy logoterapie a existenciální analýzy*. Brno : Cesta, 1996. 237 s. ISBN 80-85319-50-0.
- GLASSER, William. *Terapie realitou : O uspokojování potřeb a nalézání skutečného vztahu k realitě*. Praha : Portál, 2000. 192 s. ISBN 80-7178-493-1.
- HAVLÍK, Radomír ; KOŤA, Jaroslav. *Sociologie výchovy a školy*. Praha : Portál, 2002. 184 s. ISBN 80-7178-635-7.
- HELUS, Zdeněk. *Psychologie*. Praha : Fortuna, 2003. 120 s. ISBN 80-7168-876-2.
- HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha : Grada, 2007. 280 s. ISBN 978-80-247-1168-3.
- CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha : Portál, 2007. 183 s. ISBN 978-80-7367-098-6.
- KAISEROVÁ, Klára. *Samota jako partner*. Praha : Mladá fronta, 2005. 117 s. ISBN 80-204-1280-8.
- KELLER, Jan. *Až na dno blahobytu*. Praha : EarthSave, 2005. 132 s. ISBN 80-903085-7-0.
- KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Pozitivní psychologie : Radost, naděje, odpouštění, smiřování, překonávání negativních emocí*. Praha : Portál, 2004. 200 s. ISBN 80-7178-835-X.
- KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie vděčnosti a nevděčnosti : Kudy vede cesta k přátelství*. Praha : Grada, 2007. 120 s. ISBN 978-80-247-1838-5.
- LANGMEIER, Josef; KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie : 2., aktualizované vydání*. Praha : Grada, 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.
- MAREŠ, Jiří; KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Komunikace ve škole*. Brno : Masarykova univerzita, 1995. 210 s. ISBN 80-210-1070-3.
- MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha : SPN, 1992. ISBN 80-04-25236-2.
- MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Děti, rodina a stres*. Praha : Galén, 1994. ISBN 80-85824-06-X.
- MILLEROVÁ, Alice. *Dětství je drama : Hledání cesty k pravému Já*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2001. 92 s. ISBN 80-7106-090-9.

- NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Praha : Academia, 1999. 287 s. ISBN 80-200-0690-7.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Úvod do psychologie*. Praha : Academia, 2003. 507 s. ISBN 80-200-0993-0.
- NEŠPOR, Karel; CSÉMY, Ladislav; PERNICOVÁ, Hana. *Jak předcházet problémům s návykovými látkami na základních a středních školách : Příručka pro pedagogy*. Praha : Sportpropag, 1996. 156 s.
- NEŠPOR, Karel; CSÉMY, Ladislav; PERNICOVÁ, Hana. *Problémy s návykovými látkami ve školním prostředí : Časná a krátká intervence*. Praha : Sportpropag, 1998. 104 s.
- NOVÁK, Tomáš. *Manželské a rodinné poradenství*. Praha : Grada, 2006. 108 s. ISBN 80-247-1316-0.
- PELIKÁN, Jiří. *Hledání těžiště výchovy*. Praha : Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1265-2.
- PELIKÁN, Jiří. *Pomáhat být : Otevřené otázky teorie provázející výchovy*. Praha : Karolinum, 2002. 159 s. ISBN 80-246-0345-4.
- PELIKÁN, Jiří. *Výchova pro život*. Praha : ISV, 2004. 123 s. ISBN 80-86642-31-3.
- POSTMAN, Neil. *Ubavit se k smrti : Veřejná komunikace ve věku zábavy*. Praha : Mladá fronta, 1999. 192 s. ISBN 80-204-0747-2.
- PRUDKÝ, Libor. *Hodnoty a normy v české společnosti : Stav a vývoj v posledních letech*. Brno : Akademické nakladatelství CERM, 2004. ISBN 80-7204-358-7.
- ROHÁL, Robert; TYCHTL, Petr. *To každopádně! : Realita, nebo show?* Praha : Nakladatelství XYZ, 2005. 202 s. ISBN 80-86864-46-4.
- SAK, Petr. *Proměny české mládeže*. Praha : Petrklíč, 2000. 291 s. ISBN 80-7229-042-8.
- SIMMEL, Georg. *Peníze v moderní kultuře a jiné eseje*. Praha : Sociologické nakladatelství, 2006. 206 s. ISBN 80-86429-59-8.
- STERN, Jan. *Média, psychoanalýza a jiné perverze*. Praha : Metvern, 2006. 221 s. ISBN 80-86702-13-8.
- THOMSON, John B. *Média a modernita : Sociální teorie médií*. Praha : Karolinum, 2004. 219 s. ISBN 80-246-0652-6.

- ÚLEHLA, Ivan. *Umění pomáhat : Učebnice metod sociální praxe*. Praha : Sociologické nakladatelství, 2005. 128 s. ISBN 80-86429-36-9.
- VALIŠOVÁ, Alena. *Komunikace a vzájemné porozumění : Hry pro dospívající*. Praha : Grada, 2005. 140 s. ISBN 80-247-0842-6.
- VALIŠOVÁ, Alena ; KASÍKOVÁ , Hana a kolektiv. *Pedagogika pro učitele*. Praha : Grada, 2007. 404 s. ISBN 978-80-247-1734-0.
- VANIER, Jean. *Cesta k lidství*. Praha : Portál, 2004. 160 s. ISBN 80-7178-805-8.
- VÍTEK, Tomáš; STARÝ, Jiří; ANTALÍK, Dalibor. *Věštění a prorokování v archaických kulturách*. Praha : Hermann a synové, 2006. 261 s. ISBN 80-87054-04-0.
- VYBÍRAL, Zbyněk. *Lži, polopravdy a pravda v lidské komunikaci*. Praha : Portál, 2003. 176 s. ISBN 80-7178-812-0.

PŘÍLOHA: DOTAZNÍK

HODNOTY, VZORY A IDEÁLY MLÁDEŽE

DOTAZNÍK

Věk:

Vzdělání otce (**podtrhnout**): vyučen – střední s maturitou – vysokoškolské

Vzdělání matky (**podtrhnout**): vyučena – střední s maturitou – vysokoškolské

Žiji v rodině: s oběma rodiči – pouze s jedním z rodičů

1. Za nejvyšší hodnotu

pokládám.....
.....

2. Byl/a bych šťastný/á,

kdyby.....
.....

3. Vzorem je pro

mě.....
.....

4. Do budoucna je pro mě

nejdůležitější.....
.....

5. Odstrašující hodnota (vzor) je pro

mě.....
.....

„Souhlasím s tím, aby moje bakalářská práce byla půjčována ke studijním účelům. Žádám, aby citace byly uváděny způsobem užívaným ve vědeckých pracích a aby se vypůjčovatelé řádně zapsali do přiloženého seznamu.“

V Praze 24.6.2010

.....

Pořadové číslo	Jméno čtenáře	Č. ISIC karty	Bydliště	Datum